

RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA

Évfolyam	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Óraszám	1	1	1	1	1	1

5–6. évfolyam

A fokozott realitásigény megjelenése az adott életkorban megalapozza a tanulók információk közti szelekciós képességét, és kritikai gondolkodást alakít ki. A művészeti nevelés értékközvetítő, értékteremtő és személyiségformáló szerepe lehetőséget biztosít a kompetenciák legszélesebb körű fejlesztésére.

Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség kompetenciájának folyamatos mélyítése lehetőséget teremt az önismeret és a társas kapcsolati kultúra fejlesztésére. A testi és lelki egészségre nevelés feladata a vizuális kultúra tantárgynak is, hiszen a kifejező céllal születő alkotások létrehozásának folyamata a harmonikus személyiségfejlődéshez nagyban hozzájárul, a párokban és csoportban végzett tervező és alkotó munka elősegíti a másokért való felelősségvállalást, a másokkal való együttműködést. A módszerek és munkaformák sokszínűsége lehetőséget teremt a tanulás tanításának hatékony elősegítésére is. A forma és rendeltetés összefüggéseinek vizsgálata által, tárgyi környezetünk leírásával a hatékony, önálló tanulás módszerei, a rekonstruáló és konstruáló képességek fejlesztésével a kreatív problémamegoldás lépései tudatosulnak, mely hosszú távon a kezdeményezőképeséget és a vállalkozói kompetenciát ösztönzi. A tervezés során kibontakozik a természettudományos és technológiai kompetencia, és előtérbe kerül a fenntarthatóság és környezettudatosság lehetőségeinek vizsgálata is. A vizuális kommunikáció területén a kép és szöveg lehetséges kapcsolatainak feltárása az anyanyelvi kommunikáció fejlesztésének is terepet biztosít, a gyakorlati feladatok lehetőséget teremtenek a digitális kompetencia mélyítésére. A médiatudatosság kialakítása kiemelt fejlesztési cél, például a reklám hatásmechanizmusának elemzésével út nyílik a kritikus, értelmező gondolkodás és aktív állampolgárság megalapozására.

A vizuális kultúra részterületei közül 5–6. évfolyamon nagyobb arányban szerepelnek a „Kifejezés, képzőművészet” részterülethez kapcsolódó tartalmak, hiszen a megjelenő művészettörténet tananyagával bővülnek a fejlesztés követelményei. Ehhez hasonló a „Tárgy- és környezetkultúra” részterület tematikai egységeinek aránya is, hiszen az alsóbb iskolaszakaszhoz képest új feladatok jelennek meg: a tervezett alakított tér és az épített környezet szerkezeti, történeti tanulmányozása, mely a nemzeti és európai identitás mellett a szociális és állampolgári kompetencia fejlesztését is szolgálja. E szakaszban a „Vizuális kommunikáció” részterület tartalmai a másik kettőhöz képest csekélyebb mértékben vannak jelen.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kifejezés, képzőművészet Valóság és képzelet	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Az élményt nyújtó, személyes megnyilvánulások érvényesítése az alkotó folyamatba. A vizuális nyelv alapelemeinek ismerete és	

	alkalmazása a kifejező alkotásokban. Különböző festészeti, grafikai és plasztikai technikák alapszintű alkalmazása.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Személyes élmények, elképzelt történetek, érzelmek vizuális megjelenítése különböző eszközökkel az előtanulmányok során szerzett tapasztalatok alkalmazásával. Tér és sík megkülönböztetése, megjelenítése különböző méretű és formájú felületeken való komponálással. Önálló vélemény megfogalmazása saját és mások munkáiról.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> – A valóság, modell (pl. épített és természetes környezet, tárgyak, alakok) célirányos megfigyelése adott szempontok (pl. térbeli helyzet, arány, plaszticitás, színviszonyok) alapján, és ábrázolása síkban illetve térben, különböző technikákkal (pl. grafika: ceruza, tus, pác, kréta, fotó, akvarell, tempera, mintázás, konstruálás). – Egyszerű téri helyzetek leírása (pl. formai, szerkezeti, felületi, tónusbeli), az adott valós látvány sajátosságaiból kiinduló kompozíció egy részletének képi igényű nagyítása, illetve kompozíciós variációk létrehozása, különböző színes technikákkal (pl. akvarell, temperafestés, pasztell-, olajkréta, vegyestechika). – Szabad asszociációs és vizuális játékok adott témára (pl. fogalom, jelenség, hang, szín, mozgás, gondolat, érzés, tárgy, cselekvés). Az előhívott impressziók megjelenítése síkban, térben, időben. – Irodalmi, zenei, filmes élmények felidézése, s a létrejött személyes tartalmak megjelenítése a kifejezési szándéknak megfelelő anyagok, eszközök, méretek felhasználásával (pl. színes, grafikai technika, mintázás, konstruálás, installáció talált tárgyakból, fotó). 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a műélvezet megtapasztalása; az emberi kommunikáció sajátos közlésformáinak megismerése.</p> <p><i>Matematika:</i> pontos megfigyelés lényegkiemelés.</p> <p><i>Ének-zene:</i> zenei élmény feldolgozása.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> dramatikus improvizációk irodalmi, képzőművészeti, zenei művek alapján.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tömörítés, kiemelés, kompozíció, szín-, vonal-, formaritmus, variáció, színharmónia, színkontraszt, főszín, mellék/kiegészítő szín, komplementer, méretarány.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kifejezés, képzőművészet Stílus és mozgás	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Művészeti ágak és a képzőművészeti ágak legfontosabb megkülönböztető jegyeinek felismerése. Művészeti alkotások, vizuális jelenségek, látványok verbális leírása. A vizuális nyelv alapelemeinek megkülönböztetése és használata. Közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozási képessége, az érzékelhető tulajdonságok alapján az azonosságok és különbözőségek tudatosítása.	

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A vizuális közlés különböző műfajú köznapi és művészi formáinak felismerése. A megfigyelt jelenségek térbeli helyzetének, arányainak, plaszticitásának és szín- és fényviszonyainak megfigyelése és ábrázolása. A legjelentősebb művészettörténeti stíluskorszakok és irányzatok elemi ismerete legjellemzőbb műtárgyain és szimbolikus tárgyain keresztül, gyakorlati feladatok előkészítő szakaszába ágyazottan. A vizuális nyelv alapelemeinek és azok egymáshoz való viszonyának értelmezése. Önálló vélemény megfogalmazása saját és mások munkáiról.</p>
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<ul style="list-style-type: none"> – Különböző mozgások (pl. emberi, állati, ipari, gépi, mechanikai, kémiai, földrajzi, biológiai) megfigyelése és rögzítése egy vizuális látványban, felhasználva megadott művészettörténeti alkotások inspiráló hatását. – Személyes élmények, elképzelt történetek, érzelmek megjelenítése meghatározott művészettörténeti korszakok stílusjegyeinek elemzése, és inspiráló, alkotó felhasználása által síkban és/vagy térben. – Az alkotómunkához kapcsolódva műalkotások megfigyelése alapján, művészettörténeti korszakok, (pl. őskor, ókori egyiptom, ókori görög és római, romanika, gótika, reneszánsz, barokk) stílusjegyeinek elemzése, összehasonlítása, művek tematikus csoportosítása (pl. műfaj, formarend, technika, kifejezőeszköz, tériség) szerint. – Képek, látványok, médiaszövegek, események (pl. műalkotások, fotók, filmek, élmények, álmok, közösségi alkalmak) szöveges leírása, a vizuális közlés köznapi és művészi formáinak azonosításával. A leírás alapján személyes feldolgozások megjelenítése síkban, térben vagy időben (pl. festés, plasztika, parafrázis, intermediális: pl. fotográfia, kinetikus, installációs, environment, eseményművészet) a tárgyalt művészettörténeti korszak inspiráló felhasználásával. 	<p><i>Természetismeret:</i> Az emberi test, testarányok. Mozgásképesség.</p> <p><i>Matematika:</i> változó helyzetek, időbeliség.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> történeti korok, korszakok.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Különböző kultúrák eltérő szemléletének megtapasztalása. Audiovizuális szövegek nyelvi elemeinek tanulmányozása. Könyvtárhasználat.</p> <p><i>Ének-zene:</i> zenetörténeti és zeneirodalmi alapismeretek a befogadói hozzáállás fejlesztése céljából.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Művészi kifejezés, látványelemzés, téri helyzet, plaszticitás, arányrendszer, kompozíció, képkivágás, képsík, képi és optikai helyzetviszonylat, takarás, pont, vonal, felület, forma, faktúra, textúra, szín, tónus, irány, térbeliség, nagyság, kiegészítő szín, kevert szín,</p>

	kontraszt, tónus, szín-, vonal-, formaritmus.
--	---

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Vizuális kommunikáció Idő- és térbeli változások	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Érzékelhető tulajdonságok alapján azonosságok és különbözőségek tudatos felismerése, leírása. A közvetlen tapasztalatok útján szerzett élmények feldolgozása. Megfigyelt jelenség látványelemeinek megnevezése. Események, történések elmondása, részekre bontása, a jellemző fázisok megjelenítése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A természeti vagy épített környezet idő és térbeli változásainak sűrített megjelenítése. Természettudományos és technikai megfigyelés és gondolkodás fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> – Mozgásélmények megfigyelése valóságos vagy mozgóképi példák alapján, a mozgássor fázisokra bontása (pl. mozgókép „kikockázása”). A mozgás megjelenítése vizuális átírással (pl. egyszerű tárgy-animáció, optikai játékok: pörgetős füzet, zootrop szalag). – A természet, (pl. növény, időjárás, ember, táj, állat) az épített környezet (pl. épület, település, híd) időbeli folyamatainak, változásainak (növekedés, pusztulás, fejlődés, lebomlás, öregedés, penészesedés, rozsdásodás) megfigyelése, modellezése (pl. hősobor, anyag változása kitéve az időjárásnak) személyesen választott cél érdekében (pl. emlékek felidézése, napi tevékenység tervezése). A folyamatok dokumentálása, ábrázolása saját készítésű fotókkal, képekkel, szöveggel. 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> történet ideje, helyszíne, cselekmény kezdő- és végpontja, cselekményelemek sorrendje.</p> <p><i>Természetismeret:</i> mozgás és idő változása; ciklikus jelenségek.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> az idő ábrázolása vizuális eszközökkel.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> Mozgásfolyamatok, mozgássor.</p> <p><i>Informatika:</i> adatok csoportosítása, értelmezése, táblázatba rendezése, használata.</p> <p><i>Matematika:</i> változó helyzetek, időben lejátszódó történések megfigyelése, a változás kiemelése.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mozdulat, mozdulatsor, hely- és helyzetváltoztatás, állapotváltozás, folyamat, fázis, valós idő, lassítás, gyorsítás, állókép, mozgókép, képkocka, tárgy-animáció, zootrop-szalag.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Vizuális kommunikáció Jelértelmezés, jelalkotás	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Egyszerű vizuálisan értelmezhető jelenségek, jelzések, közlő ábrák	

	értelmezése. Tájékozódás vizuális elemek alapján. Az egyszerű vizuális kommunikációt szolgáló megjelenések: jel, alaprajz, térkép értelmezése.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Magyarázó rajzok, képes használati utasítás pontos értelmezése. A legfontosabb vizuális jelek, jelzések, szimbólumok értelmezése, alkotó használata. Képi utasítások követése, illetve ilyenek létrehozása.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> – Képes (pl. fotósorozat), rajzos használati utasítás létrehozása az előzetesen értelmezett képi utasítások (pl. műszaki berendezések üzembe helyezése, tárgyak összeszerelése, Lego) tanulmányozásának segítségével. Az utasítás kipróbálása, ellenőrzése, a visszacsatolás után módosítás a felmerült problémák alapján. – A legfontosabb egyezményes vizuális jelek, jelzések, szimbólumok (pl. tájékozódás, közlekedés, cégérek, parancsikonok) gyűjtése, értelmezése. A közösség számára fontos, nem vizuális jellegű információk (pl. események, időpontok, tevékenységek, jellemzők) képi tömörítése, direkt jellé (pl. piktogram, jelzőkártya) alakítása, használatba helyezése (pl. ismert útvonal rajzán vizuális jelzések kialakítása). 	<p><i>Természetismeret:</i> Tájékozódás természetes és épített környezetben; technikai eszközök működésének megfigyelése. Jelek, jelzések felismerése és értelmezése.</p> <p><i>Földrajz:</i> tájékozódás, térrajz, útvonalrajz, térképvázlat.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szöveg és kép viszonyának, megfigyelése.</p> <p><i>Ének-zene:</i> zenei olvasás és írás: kotta.</p> <p><i>Informatika:</i> rajzos-szöveges dokumentumok létrehozása, átalakítása.</p> <p><i>Matematika:</i> Tájékozódás. Objektumok alkotása. Rendszeralkotás.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Használati utasítás, jel, jelentés, egyezményes jelzés, jelrendszer, piktogram, embléma, ábra, vizuális sűrítés, kiemelés, séma.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Vizuális kommunikáció Kép és szöveg	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Az emberi gesztusok, mimika, mozdulatok értelmezése. Alapfokú jártasság dramatikus játékformákban. A szöveg tartalmát és a beszélő szándékát tükröző beszédmód eszközeinek alkalmazása. A szóhasználat és testbeszéd összehangolása különféle beszédhelyzetekben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Vizuális sűrítés és kiemelés fogalmának ismerete, megfelelő alkalmazása. Kép és szóbeli vagy írott szöveg együttes alkalmazása a jelentésmódosulások megfigyelésének céljával. A különböző kommunikációs felületeken megjelenő reklám hatásmechanizmusának	

	értelmezése és alkotó használata. Médiatudatosság kialakítása a személyes preferenciák érvényre juttatásával.	
	Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
	<ul style="list-style-type: none"> – Szöveg és kép együttes megjelenésének tanulmányozása (pl. plakát, képregény) után, az alkotóelemek variálásával a vizuális és verbális üzenet jelentésváltozásának megértése céljából, szabad játékos feladatokkal (pl. adott kép szövegalírásának megváltoztatása, azonos szövegek különböző képekhez rendelése). – Hang és kép együttes alkalmazása (pl. árnyjáték, dramatikus játék), szabad asszociációk megfogalmazása a létrejött üzenetek kapcsán. – Reklámhordozó felületek (pl. folyóirat, póló, reklámszatyor, kítűző, hűtőmágnes) gyűjtése, csoportosítása, értelmezése a reklámkészítő szándéka és kifejezőmódja közötti összefüggés alapján. – Korábban készített saját alkotás továbbgondolása, felhasználása alkalmazott grafikai feladatként (pl. DVD-borító, képernyővédő, arculati elem), vagy képgrafikaként. – Nem mozgóképi reklámhordozók (pl. CD-borító, plakát, csomagolóanyag, termékcimke) tervezése, kivitelezése szabadon választott technikával (pl. digitális képszerkesztéssel, kollázs technikával vagy élőképben), a reklám hatásmechanizmusának tudatos használatával. 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szöveg és kép viszonya.</p> <p><i>Ének-zene:</i> zenei stílus- és formaérzék.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> nem verbális kommunikációs játékok.</p> <p><i>Informatika:</i> multimédiás dokumentumok előállítása kész alapelemekből.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hang-, szöveg- és képkapcsolat, kommunikációs csatorna, üzenet, reklámhordozó, reklámfelület, szlogen, médium, manipuláció, képi valóság, fikció, vizuális és verbális sűrítés, kiemelés, alkalmazott grafika.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Tárgy- és környezetkultúra Tervezett, alakított környezet	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Építmények, építészeti alkotások típusainak, funkcionális térrészeinek megnevezése. Térbeli formák kiterjedésének, méretének, téri helyzetének megállapítása. Környezetalakítás egyszerű eszközökkel. Eszköz nélkül és kéziszerszámmal végzett anyagalakítás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egyszerű téri helyzetek leírása, megjelenítése. Térkapcsolatok, térbeli viszonyok, térbeli tagolódások létrehozása. Szerkezetek és térmodellek állékonyságának (statikájának), teherbírásának megfigyelése. Különböző korok és kultúrák tárgyi és épített környezetének vizsgálata meghatározott szempontok alapján. Változatos anyag- és eszközhasználat a tárgykészítés során.	
	Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
	– Egyszerű tértervezés és téralakítás meghatározott célból (pl. védelem, szakralitás, figyelemfelkeltés, emlékállítás, interakció) különféle eszközökkel (pl. rajzos vázlat,	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> történelmi korszakok.

<p>magyarázó rajz, fotómontázs, modellezés) és anyagokkal (pl. agyag, karton, fa, gipsz, drót, textil, talált tárgyak) történeti korok legfontosabb alátámasztó-teherhordó (pl. oszlop, pillér, fal) és térlefedő (pl. gerenda, födém, boltív, boltozat, kupola) lehetőségeinek, illetve alaprajzi elrendezéseinek megfigyelésével. Egyszerű műszaki jellegű ábrázolás segítségével (pl. alaprajz, metszetrajz, vetületi ábrázolás) saját tervezés (pl. tárgy, környezet) megjelenítése szabadkézi rajzban.</p> <ul style="list-style-type: none"> – A közvetlen környezetben található tárgyak (pl. bútor, szerszám, jármű, szerkezet, öltözék, hangszer), épületek (pl. lakás, pályaudvar, templom, iroda, istálló, garázs, víztorony, palota, színház, múzeum) elemzése forma és rendeltetés, valamint a díszítés kapcsolatán keresztül, az összegyűjtött információk alapján. – Egy választott tárgy vagy épület átalakítása, áttervezése, modellezése meghatározott célok érdekében (pl. álcázás, transzparencia, figyelemfelkeltés, megváltozott környezeti hatás: árvíz, hó, napfény, közösségi esemény) a történeti korok, európai és Európán kívüli, illetve a modern társadalmak tárgyi környezetéből hozott példák elemzéséből származó tapasztalatok alapján, a gazdaságos anyaghasználat érvényesítésével. 	<p><i>Természetismeret:</i> Az ember hatására bekövetkező változás a táj képében. A természeti és mesterséges, technikai és épített.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> különböző kultúrák eltérő létmódja, szemlélete. Könyvtárhasználat.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> tervezés, anyagalakítás.</p> <p><i>Matematika:</i> Egyszerűsített rajz készítése lényeges elemek megőrzésével. A tér elemei, síkbeli, térbeli alakzatok. Tárgyak tulajdonságainak vizsgálata. Geometriai modellek.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Épület, építmény, téri helyzet, építészet, alaprajz, homlokzat, forma, funkció, alátámasztás, térlefedés, oszlop, pillér, fal, gerenda, födém, boltív, boltozat, kupola, térmodell, térkonstrukció, alapanyag, gazdaságos anyaghasználat, elemző- magyarázó rajz, kézműves technika, sorozatgyártás, design.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Tárgy és környezetkultúra Tárgy és hagyomány	Órakeret 12 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Megadott szempontok alapján tárgyak, anyagok csoportosítása. A különböző anyagokról szerzett tapasztalatok szóbeli megfogalmazása. Tárgyak, épületek, műalkotások, természeti látványok megfigyelése, leírása, esztétikai minőségeinek jellemzése. Eszköz nélkül és kéziszerszámmal végzett anyagalakítás. Alapvető manuális készségek működése az anyagalakítás során.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:</p>	<p>Lakóhelyhez közeli néprajzi tájegység építészeti sajátos jegyeinek értelmezése. A közvetlen környezetben található tárgyakon, épületeken a forma, a rendeltetés és a díszítmény kapcsolatának megértése.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<ul style="list-style-type: none"> – Lakóhelyhez közeli néprajzi tájegység építészeti jellegzetességeinek, viseletének, és kézműves tevékenységének megismerése, elemzése (pl. skanzen vagy helytörténeti kiállítás látogatásával, vagy gyűjtött képek alapján). – A mai életbe, életformába illeszthető, hagyományos kézműves 		<p><i>Hon- és népismeret:</i> család és lakóhely, falvak és városok.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> népköltészet.</p>

	<p>technikával (pl. szövés, hímzés, nemezés, lemezdomborítás, papírmerítés) készített tárgy (pl. iskolaszer, öltözet, hangszer, játék, kisbútor) létrehozása, meghatározott tulajdonos (pl. adott személyiség, életkor, nemek, foglalkozás) vagy funkció (hétköznapi, ünnepi) számára, a környezettudatosság lehetőségeinek figyelembevételével.</p> <p>– Létrehozott vagy talált tárgyak díszítésének megtervezése és kivitelezése különféle díszítőelemek (pl. növényi, állati, geometrikus motívumok) gyűjtése, megfigyelése, tanulmányozása után, oly módon, hogy a díszítmény összhangban legyen a tárgy formai, funkcionális és társadalmi üzenetével, illetve az alkotó személyes közlési szándékával.</p> <p>– Különböző történeti korok (pl. népvándorlás kora) és kultúrák (pl. Európán kívüli) sajátos, legjellemzőbb szimbolikus tárgyainak, épületeinek felismerése és elemző vizsgálata.</p>	<p><i>Természetismeret:</i> környezettudatosság, fenntarthatóság.</p> <p><i>Ének-zene:</i> népzene.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> népszokások.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> hagyományos foglalkozások, szakmák.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Népművészet, mesterség, hagyományos kézműves technika, forma, funkció, alapanyag, gazdaságos anyaghasználat, formaredukció, díszítmény, motívum, formaritmus, környezettudatosság, társadalmi üzenet.</p>	

Ajánlott műtípusok, művek, alkotók

Amennyiben a különböző korok és kultúrák feldolgozását kronologikus megközelítésben végezzük, az alábbi műtípusok, művek, alkotók bemutatása ajánlott:

Megalitikus építészet (pl. *Stonehenge*), őskori mágikus ábrázolás (pl. *altamirai barlangrajz*), ókori egyiptomi és mezopotámiai sírtípusok és templom (pl. *Kheopsz piramisa, Zikkurat – Úr, karnaki Ámon templom*), faragott mészkőszobor az ókori Egyiptomból (pl. *Írnok szobor, Nofretete fejszobra*), halotti kultusz tárgyai (pl. *Tutenchamon arany halotti maszkja*), az ókori Egyiptom ábrázolását bemutató falfestmény vagy dombormű (pl. *Fáraó vadászaton – thébai falfestmény*), az ókori görög és római templom (pl. *athéni Akropolisz: Parthenon, Erekteion; Pantheon*), ókori színház, amfiteátrum (pl. *Colosseum*), görög és római emberábrázolás (pl. *delphoi kocsihajtó, Szamothrakéi Niké, Laokoón-csoport, római portré szobor*), korakeresztény és bizánci templom (pl. *Santa Sabina, Hagia Sophia*), népvándorlás kori tárgy (pl. *nagyszentmiklósi kincs, honfoglaláskori öltözet*), románkori és gótikus templom, székesegyház (pl. *pisai dóm, jáki bencés apátsági templom, amiens-i székesegyház, nyírbátori református templom*), Magyar Szent Korona és koronázási palást, épületdíszítő és oltárszobrok a középkorból (pl. V. Stoss), gótikus freskó és oltárkép (pl. Giotto, M.S. Mester), gótikus üvegablak (pl. *chartres-i katedrális üvegablakai*), reneszánsz és barokk palota és kastély (pl. *Palazzo Farnese, chambordi kastély, versailles-i palota, fertődi Eszterházy kastély*), a reneszánsz és barokk mesterei (pl. Michelangelo B., Leonardo da Vinci, Raffaello S., A. Dürer, P. Bruegel, P. P. Rubens, Rembrandt, D. Velazquez, Vermeer van Delf).

A válogatás fontos szempontja, hogy a bemutatott művek az egyetemes művészettörténet legjelentősebb és tipikus műveivel szemléltessék a témát, illetve kerüljön hangsúly a magyar művészet- és építészettörténetben megtalálható leglényegesebb példákra is. A fentebb ajánlott műveken és alkotókon kívül adott témák szemléltetésére további műtípusok és művek is felhasználhatók. Különösen érvényes ez akkor, ha az adott témát nem

kronologikus, hanem tematikus megközelítésben dolgozunk fel, vagy ha nem elsősorban művészettörténeti, hanem nyitottabban értelmezett kultúrtörténeti, építészet- és tárgytörténeti tartalmakat mutatunk be. Ezekben az esetekben a válogatás további fontos szempontja, hogy az adott téma függvényében a magas művészet és a populárisabb irányzatok egyformán szemléltessék az adott tartalmat, hogy tértől (pl. Európán kívüli kultúrákból származó művek) és időtől (pl. akár kortárs művek) független példák mutassák be az adott tananyagot. Fontos továbbá, hogy a vizuális kommunikáció, valamint a tárgy- és környezetkultúra részterületek szemléltetéséhez a kortárs kultúrából, a történelmi korokból, illetve a közelmúltból származó példákat is felhasználhatjuk.

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<ul style="list-style-type: none"> – A vizuális nyelv és kifejezés eszközeinek megfelelő alkalmazása az alkotó tevékenység során a vizuális emlékezet segítségével és megfigyelés alapján. – Egyszerű kompozíciós alapelvek a kifejezésnek megfelelő használata a képalkotásban. – Térbeli és időbeli változások lehetséges vizuális megjelenéseinek értelmezése, és egyszerű mozgásélmények, időbeli változások megjelenítése. – A mindennapokban használt vizuális jelek értelmezése, ennek analógiájára saját jelzésrendszerek kialakítása. – Szöveg és kép együttes jelentésének értelmezése különböző helyzetekben és alkalmazása különböző alkotó jellegű tevékenység során. – Az épített és tárgyi környezet elemző megfigyelése alapján egyszerű következtetések megfogalmazása. – Néhány rajzi és tárgykészítési technika megfelelő használata az alkotótevékenység során. – Reflektálás társművészeti alkotásokra vizuális eszközökkel. – A legfontosabb művészettörténeti korok azonosítása. – Vizuális jelenségek, tárgyak, műalkotások elemzése során a vizuális megfigyelés pontos megfogalmazása. – Fontosabb szimbolikus és kultúrális üzenetet közvetítő tárgyak felismerése. – A vizuális megfigyelés és elemzés során önálló kérdések megfogalmazása. – Önálló vélemény megfogalmazása saját és mások munkájáról.
--	---

7–8. évfolyam

Mivel a vizuális kultúra tantárgy legfontosabb célja ebben az iskolaszakaszban is a vizuálisan, illetve vizuális művészi eszközökkel megismerhető világ vizsgálata, az esztétikai, művészeti kifejezőképesség kulcskompetencia fejlesztésének feladatát képes leginkább közvetíteni. E megismerési folyamatban különösen fontos szerepet nyer, hogy a tantárgy nem csupán a megfigyelés, értelmezés, azaz a befogadás tevékenységek segítségével kívánja teljesíteni ezt a feladatot, hanem csakúgy, mint az alsóbb iskolaszakaszokban, egy produktumokat létrehozó, szorosan kapcsolódó alkotótevékenység segítségével. E tevékenység különösen fontos, mert az alkotófolyamat során az önálló tanulói utak bejárásával a hatékony és önálló tanulás

támogatásának is megteremti a lehetőségét, továbbá ez az összetett megismerési és fejlesztési folyamat fokozottan segíti az önismeret és önértékelés képességének a fejlesztését. Ennek segítségével ebben az iskolaszakaszban különösen fontos jelentőséget nyerhet az adott tantárgy és a pályaaorientáció kapcsolata is. Továbbra is fontos a vizuális nevelés értékközvetítő és értékteremtő hatásának személyiségformáló ereje, így továbbra is nagyban segítheti a testi, lelki egészség megteremtését és fejlesztését. Mivel a vizuális kultúra tantárgy hagyományosan erős kultúráközvetítő szerepben van, így a történeti korok művészetének megismerése erősítheti a nemzeti öntudatot, illetve a történeti példák esztétikai preferenciái a szociális kompetenciák fejlesztését is támogathatja. A vizuális kultúra tantárgy kevésbé hagyományos, azonban szükség szerint korszerű tartalmai a képzőművészetén kívül a vizuális kommunikáció és a tárgy- és környezetkultúra, amelyek határozott célul tűzik ki a médiatudatosság fejlesztését, illetve a fenntarthatóság, környezettudatos szemlélet erősítését.

A vizuális kultúra részterületei közül ebben a szakaszban a gyerekek természetes érdeklődését és szükségletét is kielégítve, a „Vizuális kommunikáció” részterület fejlesztési feladata veszi át a főszerepet, illetve a „Kifejezés, képzőművészet” részterületnek a modern művészet és kortárs kultúra által közvetíthető tartalmai kapnak fontosabb, kiemelt szerepet, míg a „Tárgy- és környezetkultúra” részterület követelményei az építészettörténet összegző jellegű megközelítését és a környezettudatosság erősítését tűzik ki célul.

A médiatudatosság fejlesztésének egyre fontosabb aspektusa a vizuális megfigyelés és értelmezés segítségével megvalósuló médiahasználat és médiaértés. Ebből következően a mozgóképkultúra és médiaismeret bizonyos vizuális kultúrához kapcsolódó fejlesztési követelményei is megjelennek, külön tematikai egységekben (lásd a vizuális kommunikáció tematikai egységei után).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kifejezés, képzőművészet Érzelmek, hangulatok kifejezése	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	Látvány plaszticitásának és színviszonyainak, érzelmi hatásainak megfigyelése és kifejező ábrázolása. Színtani alapok kifejező használata és ismerete. Önkifejezés alkalmazása az alkotótevékenységekben. Vizuális-esztétikai jellegű szempontok érvényesítése az alkotásokban. Különböző festészeti, grafikai és plasztikai technikák a kifejezési szándéknak megfelelő alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Érzelmek, hangulatok megfogalmazása egyéni szín- és formavilágban. A kifejezésnek megfelelő kompozíció használata. Személyes gondolatok, érzelmek vizuális megjelenítése a vizuális kifejezés alapvető eszközeinek segítségével. Önálló vélemény megfogalmazása saját és mások munkáiról.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> – Látványok, jelenségek asszociatív megjelenítése, kifejező feldolgozása színes technikákkal (pl. akvarell, temperafestés, fotókollázs/montázs, pasztell, vegyes technika), különböző színérzet (pl. hideg, meleg), illetve különböző ábrázolási rendszerek (pl. perspektíva, axonometria) használatával. – Művészeti élmények (pl. zene, mozgás, médiajelenség) vizuálisan értelmezhető megjelenítése önkifejező asszociációs alkotások által síkban, térben, időben (pl. zene hangulatát kifejező festészeti vagy plasztikai megjelenítéssel, 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> verbális közlésformák, a műelemzés verbális módszerei.</p> <p><i>Ének-zene:</i> A zenei és vizuális élmények kapcsolata.</p> <p>Zenei kompozíció.</p>

<p>talált tárgyakból készített installációval, fotókollázs technikával).</p> <ul style="list-style-type: none"> – Művészeti alkotások kifejező, sajátos átdolgozása, átírása, parafrázis készítése (pl. színesből fekete-fehér vagy monokróm megjelenítés, sík alkotás térbelivé alakítása, kép kiegészítése sajátos elemekkel vagy részletekkel, stílus- és műfajváltás, idő- és karaktercserék). 	<p><i>Dráma és tánc:</i> jelenetek, mozgások, összetett mediális művészeti hatások élményének feldolgozása.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Megjelenítés, vizuális átírás, stilizálás, kiemelés, kompozíció, színrítmus, vonalritmus, formaritmus, felület (textúra, faktúra), parafrázis, mozgásfázisok, fotókollázs, montázs, vetület, Monge vetület, horizont, nézőpont, tapasztalati távlatlan, perspektíva.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kifejezés, képzőművészet A művészi közlés, mű és jelentése	Órakeret 13 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Művészeti és a képzőművészeti ágak legfontosabb jegyeinek megkülönböztetése a műelemzés során. Művészeti alkotások, vizuális jelenségek, látványok verbális és képi elemzése. A vizuális kifejezés eszközeinek használata. Vizuális esztétikai jellegű értékítéletek megfogalmazása elemzésekben, illetve érvényre juttatása az alkotó feladatokban.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A vizuális közlés különböző műfajú köznapi és művészi formáinak árnyalt megkülönböztetése. Különböző ábrázolási rendszerek, szíkontrasztok, felületi hatások felismerése, kifejező szerepük értékelése műalkotások tematikus elemzésén keresztül. A megfigyelt jelenségek, műalkotások formai és színviszonyainak értelmezése vizuális és verbális módszerekkel. A legjelentősebb művészettörténeti stíluskorszakok és irányzatok legjellemzőbb műalkotásainak és szimbolikus tárgyainak azonosítása. Önálló vélemény megfogalmazása saját és mások munkáiról.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<ul style="list-style-type: none"> – Az alkotómunkához kapcsolódva műalkotások megfigyelése alapján, művészettörténeti korszakok, stílusirányzatok (különösen a 20. század irányzatai) stílusjegyeinek elemzése, összehasonlítása, művek tematikus csoportosítása (pl. műfaj, formarend, technika, kifejezőeszköz, tériség, mű célja: pl. mágia, megörökítés, provokálás, tanítás) szerint. – Személyes véleményt kifejező elemző jellegű vizuális megjelenítés adott témában (pl. felnőtté válás, tolerancia, szorongás) a kortárs irányzatok példáinak felhasználásával (pl. fotóalapú, kinetikus, installációs, environment, performansz/eseményművészet). – Képek, látványok, médiaszövegek, események (pl. műalkotások, fotók, filmek, élmények, álmok, közösségi alkalmak) önálló elemzése a vizuális közlés köznapi és művészi formáinak megkülönböztetésével, illetve az 		<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Időmeghatározás. Művészeti korstílusok és irányzatok kötődése a társadalmi, kulturális háttérhez. Társadalmi témák vizuális megjelenítése.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a művészeti ágak mellérendelt viszonyainak megtapasztalása. Könyvtárhasználat.</p>

	elemzés eredményének, a következtetéseknek a bemutatása szöveggel és képekkel (pl. szöveg és illusztráció kapcsolatok létrehozása a szemléltetés érdekében).	<p><i>Ének-zene:</i> művészettörténeti és zenetörténeti összefüggések.</p> <p><i>Informatika:</i> Internetes művészeti portálok használata. Digitális prezentációk készítése.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Művészi kifejezés, látványelemzés, téri helyzet, vetület, képsík, axonometria, egy iránypontos perspektíva, képzőművészeti műfaj, plaszticitás, arányrendszer, kompozíció, képkivágás, síkbeli és téri helyzetviszonylat, takarás, felület, forma, faktúra, textúra, szín, tónus, irány, térbeliség, formatömeg, főszín, mellékszín, kevert szín, színkontraszt, tónus, szín-, vonal-, formaritmus, stíluskorszak, stílusirányzat, intermedialis kifejezés/műfaj, kortárs művészet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Vizuális kommunikáció Magyarázó képek/rajzok	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A legfontosabb vizuális jelek, jelzések, szimbólumok értelmezése, alkotó használata. Képi utasítások követése, illetve ilyenek létrehozása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nem vizuális természetű információk érzékletes képi megfogalmazása. Időbeni folyamatok értelmezhető vizuális megjelenítése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> – Pontosan értelmezhető információközlések képes és rajzos használati utasítások megfogalmazásával, kivitelezésével (pl. kitalált, „képtelen tárgyról”) a különféle jelentésmódok, ábrázolások megfigyelésének céljával. – Nem vizuális természetű információk érzékletes megjelenítése egyezményes jelzések használatával (pl. grafikonon, diagramon), és/vagy saját jelzésrendszer alkalmazásával, a jelentésváltozatok megfelelő működésének tudatosítása érdekében. 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Szöveg és kép viszonya. Nyelvi és nem nyelvi kódok, mindennapi közlési helyzetekben. Meggyőző kommunikáció. Ábrák, képek, illusztrációk kapcsolata a szöveggel. Szó szerinti és metaforikus jelentés.</p> <p><i>Matematika:</i> Rajzolt, illetve tárgyi jelek értelmezése. Rendszeralkotás: elemek elrendezése különféle szempontok szerint. Rendszerezést segítő eszközök</p>

	(fadiagram, útdiagram, táblázatok). <i>Földrajz:</i> a mindennapi környezetben előforduló jelek, jelzések, a jelekből álló információhoz kapcsolódó kommunikáció.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Egyezményes jel, jelzés, saját jel, jelzés, jelrendszer, tér-idő változás, (grafikon), (diagram).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Vizuális kommunikáció Mozgóképi közlés	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	Jelenségek megfigyelése adott szempontok alapján. Időbeli folyamatok, változások megfigyelése, ábrázolása. Különböző mozgások vizuális rögzítése. Hang és kép együttes alkalmazása. Tervvázlatok készítése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Mozgások megfigyelése, megjelenítése. Időbeni folyamatok értelmezhető megjelenítése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> – A mozgóképek működésének, a mozgás illúziókeltésének értelmezése kreatív feladatmegoldás érdekében (pl. taumatróp fotokollázs technikával, rajzolt/fotózott zootróp-szalag készítése zootróp-dobba/hengerbe). – A mozgóképi nyelv alapjainak, működésének értelmezése, majd kreatív alkalmazása összetettebb feladat kapcsán (pl. story-board, kamerába vágott videoanyag készítése megadott fogalomból vagy fotográfiákból kiindulva), mely a médium sajátos (nyelvi) működésének felismerését célozza meg. 		<p><i>Dráma és tánc:</i> cselekmény, jelenet, feszültség, konfliktus, fordulópont; díszlet, jelmez, kellék, fény- és hanghatások.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> elbeszélő, cselekmény, epizód, helyszín, szereplő, leírás, párbeszéd, jellemzés; szerkezet, a cselekményt alkotó elemek, fordulatok, jelenet, konfliktus, feszültség, tetőpont, fordulópont.</p> <p><i>Informatika:</i> Egyszerű animációk. A hagyományos médiumok modern megjelenési formái.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Technikai kép, optikai játékok (taumatróp, zootróp, fenakisztoszkóp), retinális utóképhatás, illúzió, animáció, képkivágás, nézet (gépállás, gépmozgás), beállítás, jelenet, expozíció, lezárás, konfliktus, fordulat, elbeszélő-szerkezeti alapséma, story-board.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Vizuális kommunikáció Montázs	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	Jelenségek megfigyelése adott szempontok alapján. Időbeli folyamatok, változások megfigyelése, ábrázolása. Különböző mozgások vizuális rögzítése. Hang és kép együttes alkalmazása. Tervvázlatok készítése. Reflektálás filmes élményekre. Szabad asszociáció.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Időbeli folyamatok értelmezhető megjelenítése. A vizuális kommunikáció különböző formáinak csoportosítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> – Térben és időben egymástól távol eső elemek, részletek, motívumok egységes egészé szervezése új információközlés, alkotás létrehozása, különféle technikával megvalósított konkrét feladatmegoldás (pl. fotókollázs, vagy „montázs-film” meglévő, „talált” mozgóképi részletek „összeszerelésével”) érdekében. – A mozgóképi (tér-idő) szerkesztés jelentőségének, a montázs néhány alaptípusának felismerése, összehasonlítása konkrét rövidfilmek, illetve játékfilmrészletek (pl. Gaál István: <i>Pályamunkások</i>, Rodriguez: <i>Desperado</i>, Lang: <i>M – Egy város keresi a gyilkost</i>) elemzése, összehasonlítása kapcsán. 		<p><i>Dráma és tánc:</i> ellentét és párhuzam, a feszültségteremtés eszközei.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a kompozíció meghatározó elemei; különböző nézőpontú elbeszélés; cselekmény, epizód, helyszín, szereplő, leírás, párbeszéd, jellemzés; szerkezet, a cselekményt alkotó elemek; ismétlés, fokozás, párhuzam, ellentét; metaforikus jelentés; allegória, szimbólum; szórakoztató irodalom, filmes feldolgozások.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Montázs és gondolkodás, montázselv, tér-idő szervezés, (mozgóképi szerkesztés/montázs), leíró és szubjektív kép/nézőpont; lineáris-cselekményábrázoló és párhuzamos montázs.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Vizuális kommunikáció Vizuális kommunikációs formák	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Fényképek, újságképek, reklámképek csoportosítása adott szempontok alapján, olvasása, értelmezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A vizuális kommunikáció különböző formáinak csoportosítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
– A verbális és a vizuális kommunikáció közötti lényegi		<i>Magyar nyelv és</i>

	<p>különbségek felismerése és megfogalmazása kreatív gyakorlatok tanulságaiból levonva (pl. képek szóbeli leírásával, „közvetítésével” történő rekonstruálással).</p> <p>– A vizuális kommunikáció különböző formáinak csoportosítása, összehasonlítása a különféle vizuális kifejező eszközök, médiumok tudatosítása érdekében.</p>	<p><i>irodalom:</i> Nyelvi és nem nyelvi kódok, mindennapi közlési helyzetek, meggyőző kommunikáció. A nyomtatott és az elektronikus szövegek jellemzői. Gyakori szövegtípusok (pl. médiaszövegek). Ábrák, képek, illusztrációk kapcsolata a szöveggel. Információhordozók természete, kommunikációs funkcióival és kultúrájával (pl. vizuális, audiovizuális, elektronikus).</p> <p><i>Informatika:</i> Multimédiás dokumentumok elemei. Az információs technológián alapuló kommunikációs formák. Kommunikációs médiumok és szerepük. A hagyományos médiumok modern megjelenési formái.</p> <p><i>Matematika:</i> Osztályozás. Rendszeralkotás - elemek elrendezése; rendszerezést segítő eszközök (pl. táblázatok).</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>A kép „működése”, állókép, mozgókép, közvetlen és közvetett kommunikáció, tömegkommunikáció, távközlés, televízió, internet, gesztusnyelv, közlekedési tábla, térkép, plakát, képes forgatókönyv, fotográfia, mozgókép, (techno)médium.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Média és mozgóképkultúra – A média kifejezőeszközei Reprodukálás és ábrázolás – a mozgókép kettős természete</p>	<p>Órakeret 2 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A reprodukálás, a technikai úton rögzített kép/hang és az ábrázolás fogalmának ismerete.</p>	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az életkornak megfelelő mozgóképi (film, televízió, videó, komputerjáték, web) szövegértés képességének fejlesztése, az önálló és kritikus attitűd kialakítása, a mozgóképi írás-olvasás tudás fejlesztése. Alapszintű mozgóképnyelvi tájékozottság megszerzése.	
	Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
	<ul style="list-style-type: none"> A mozgóképi közlés kettős természetének, azaz egyszerre ábrázoló és reprodukáló alaptulajdonságának megtapasztalása és tudatosítása (pl. mobiltelefonnal rögzített képek vagy híradórészletek tanulmányozása alapján). A dokumentum és a fikció fogalmának magyarázata konkrét példákon keresztül (pl. Bunuel: <i>Föld kenyér nélkül</i>, Tarr Béla: <i>Hotel Magnezit</i>). 	<i>Magyar nyelv és irodalom; ének-zene; dráma és tánc; vizuális kultúra: az elbeszélő, előadó kifejezési szándékának szubjektív nézőpontja.</i>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dokumentum, fikció, reprodukció, ábrázolás, kettős természet, valóság.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Média és mozgóképkultúra – A média kifejezőeszközei	Órakeret
	A kiemelés (hangsúlyozás) alapeszközei a mozgóképi ábrázolásban, az írott és az online sajtóban	3 óra
Előzetes tudás	A művészeti alkotások és a médiaszövegek egyaránt konstruált textusok. A művek (irodalmi, képzőművészeti, zenei alkotások) és a médiaszövegek nyelvi jellemzőivel, használatával kapcsolatos néhány fontos alapfogalom (pl. ismétlés, motívum, kompozíció) ismerete, helyes alkalmazása élőszóban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az életkornak megfelelő mozgóképi (film, televízió, videó, komputerjáték, web) szövegértés képességének fejlesztése, az önálló és kritikus attitűd kialakítása, a mediális írás-olvasás tudás fejlesztése. A médiumok nyelvi apparátusára vonatkozó alapszintű tájékozottság megszerzése.	
	Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
	<ul style="list-style-type: none"> Mozgóképi szövegek (pl. filmetűdők, reklámok, klipek, előzetesek, animációs filmek) megfigyelése és elemzése annak tudatosítása céljából, hogy melyek a figyelemirányítás, kiemelés eszközei (legfontosabb motívumok ismétlése, közelkép, fény/szín, zenei hangsúlyok, kameramozgások, váltakozó beállítások tempója). Napilapok, magazinok, hírportálok, címlapok és belső oldalak rendjének megfigyelése, a nyomtatott és online sajtó szövegeinek megkonstruálása során alkalmazott fontosabb figyelemvezető, kiemelő eljárások tudatosítása érdekében (pl. címrend, betűméret, tipográfia, szín és folthatások, tördelés, írott szöveg és képi illusztráció viszonya, képalírás, linkek, felnyíló/futó ablakok, hang-és képanyagok). 	<i>Magyar nyelv és irodalom; ének-zene; dráma és tánc; vizuális kultúra: a hangsúlyozás, nyomtatékosítás eszközei a társművészetekben.</i> <i>Informatika: a hagyományos médiumok modern megjelenési formáinak megismerése, alkalmazása.</i>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ismétlés, közelkép, képkivágás, tempó, kameramozgás, címrend,	

	tipográfia, tördelés, illusztráció, képalírás, link, banner.
--	--

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Média és mozgóképkultúra – A média kifejezőeszközei A montázs szerepe és alapformái a mozgóképi ábrázolásban	Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	A dolgok elmondásának, megjelenítésének szükségszerű módja, a kihagyás, tér- és időváltások alkalmazása, az ehhez kapcsolódó konvenciók elfogadása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az életkornak megfelelő mozgóképi (film, televízió, videó, komputerjáték, web) szövegértés képességének fejlesztése, az önálló és kritikus attitűd kialakítása, a mediális írás-olvasás tudás fejlesztése. A médiumok nyelvi apparátusára vonatkozó alapszintű tájékozottság megszerzése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> – A filmkép jelenidejűségének megtapasztalása, felismerése és a montázs alapfunkcióinak azonosítása a mozgóképi ábrázolásban (pl. a cselekmény folyamatosságának és ritmusának megteremtése, a mozgóképi szöveg jellemző terének és idejének létrehozása, jelentésalkotás) kreatív gyakorlatok kapcsán (pl. egyszerű történet vagy történet tervezése és felvétele „kamerába vágott” technikával), az alapvető montázstípusok és megoldások kipróbálása érdekében (pl. lineáris, párhuzamos montázs, flashback, flash forward). – Művészeti példák (pl. képzőművészet, fotó, irodalom, zene) összevetésével a montázshatás általánosabb, emberi gondolkodást és kifejezést jellemző értelmének tanulmányozása. 		<p><i>Informatika:</i> Digitális képek jellemzőinek megismerése (pl. méret, szín, színmélység, kontraszt), minőségének javítása. Képszerkesztő program használata. Műveletek képekkel, képszerkesztés, képvágás. Montázs készítése. Digitális hangformátumok megismerése. Az egyes formátumok közötti átalakítás elvégzése. Hang vágása egy hangszerkesztő program segítségével.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom; ének-zene; dráma és tánc; vizuális kultúra:</i> időbeli és térbeli változások kifejezései különböző eszközökkel. Könyvtárhasználat.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Montázs, szerkesztés, idő, tér, folyamatosság, ritmus, flashback.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Tárgy- és környezetkultúra Tervezett, alakított környezet	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	Közvetlen környezet vizuális megfigyelése alapján tapasztalatok megfogalmazása. Azonosságok és különbségek célirányos megfogalmazása a megfigyelés és elemzés során. Egyszerű téri helyzetek értelmezése vizuálisan és szövegben. Tárgyakkal, épületekkel kapcsolatos információk gyűjtése. Egyszerű tárgykészítő technikák alkalmazása. Tervvázlatok készítése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Megfigyelések alapján a vizuális közlések érdekében különböző rajzi technikák alkalmazása. Tárgykészítő, kézműves technikák megfelelő alkalmazása. Tárgyak, épületek felmérése, elemzése, értelmezése különböző szempontok alapján. Elemzési szempontok megfelelő érvényesítése. A választás lehetőségének mérlegelése a feladatmegoldás során felmerülő ötletek között.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> – Tárgytervezés (pl. öltözék kiegészítő, csomagolás), tárgyalakítás (pl. saját amulett, egyszerű repülő eszköz) a vizuális felmérésből, megismerésből származó elemző tapasztalatok (pl. rajzos felmérés) alapján, a gazdaságos anyaghasználat érvényesítésével. – Mintatervezés megadott cél érdekében (pl. pólóra a toleranciáért, falfestmény az iskola ebédlőjébe). – Épületek, tárgyak átalakítása, áttervezése meghatározott célok (pl. védelem, álcázás) vagy más funkció betöltése (pl. használati tárgyból személyes tárgy) érdekében. Egyszerű műszaki jellegű ábrázolás segítségével (pl. alaprajz, metszetrajz, vetületi ábrázolás) saját tervezés (pl. tárgy, környezet) megjelenítése szabadkézi rajzban, illetve az önálló tervezési, tárgyalakító folyamat dokumentálása az ötlettől a kivitelezésig. – A környezettudatos élet lehetőségeinek összegyűjtése a közvetlen környezetben. 	<p><i>Matematika:</i> Síkbeli és térbeli alakzatok. Vetületi ábrázolás.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> Szükségletek és igények elemzése, tevékenységhez szükséges információk kiválasztása, tervezés szerepe, jelentősége, műveleti sorrend betartása, eszközhasználat. Lakókörnyezet-életmód. Tárgyak, szerkezetek, rendeltetés.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> Minőségi tulajdonságok megkülönböztetése. Környezet fogalmának értelmezése. Helyi természet- és környezetvédelmi problémák felismerése. Környezettudatos</p>

	magatartás, fenntarthatóság. <i>Földrajz:</i> védett hazai és nemzetközi természeti értékek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tervezési folyamat, felmérés, funkció, gazdaságos anyaghasználat, alaprajz, metszetrajz, vetületi ábrázolás, műszaki jellegű ábrázolás, vonalfajta, környezettudatos magatartás, környezetvédelem.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Tárgy- és környezetkultúra Az épített környezet története	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Tárgyak, épületek vizuális megfigyelése adott szempontok alapján. Azonosságok és különbségek célirányos megfogalmazása a megfigyelés és elemzés során. Tárgyakkal, épületekkel kapcsolatos információk gyűjtése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Épített, tervezett környezet értelmezése különböző módon. Különböző korú és típusú tárgyak, épületek felmérése, elemzése, értelmezése különböző szempontok alapján. Az építészet térszervező és tömegalakítást szolgáló eszközeinek megértése. Elemzési szempontok megfelelő érvényesítése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> – Tárgyak, épületek összehasonlító elemzése a történeti változást (pl. stíluselemek visszatérése, keveredése) vagy a földrajzi elhelyezkedést jól szemléltető szempontok szerint (pl. anyaghasználat, funkció). – Az építészet történetében megjelenő alapvető térszervezést és tömegalakítást (pl. alaprajztípusok, alátámasztó elemek, térlefedések) szolgáló építészeti megjelenések összegzése a fontosabb építésztörténeti példák alapján. – Legalább egy, közvetlen tapasztalatok útján megismerhető néprajzi tájegység (pl. Tiszántúl – pl. Jászság, Bodrogsík) tárgykultúrájának (pl. épület, öltözék, használati tárgy) elemző vizsgálata és legfontosabb jegyei alapján megkülönböztetése más tárgycsoportoktól. 		<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> épületek, használati és dísz tárgyak megfigyelése.</p> <p><i>Hon- és népismeret:</i> Néprajzi tájegységek, nemzetiségek. Hagyományos paraszti tárgykultúra.</p> <p><i>Földrajz:</i> A természeti környezet és a kultúra összefüggései. Magyarország és a Kárpát-medence földrajza, kulturális régió.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> lakókörnyezet és</p>

	életmód; tárgyak, szerkezetek, rendeltetése. Ének-zene: népdalok, hangszeres népzene.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Építészeti elem, közösségi és személyes tér, alaprajztípus, osztatlan és osztott (vagy egyszerű és bővített) tér, fő-, oldal-, kereszthajó, apszis, dongaboltozat, keresztboltozat, oszloprend, masztaba, piramis, akropolisz, amfiteátrum, bazilika, palota, kúria, használati tárgy, dísz tárgy, rituális tárgy, viselet, népi kultúra, néprajzi tájegység, kézművesség, ipari formatervezés, organikus építészet.

Ajánlott műtípusok, művek, alkotók

Amennyiben a különböző korok és kultúrák feldolgozását kronologikus megközelítésben végezzük, az alábbi műtípusok, művek, alkotók bemutatása ajánlott:

19. század építészetének megjelenései (pl. Pollack Mihály: *Nemzeti Múzeum*, Steindl Imre: *Országház*), romantika, realizmus és impresszionizmus, posztimpresszionizmus festői (pl. F. Goya, Munkácsy Mihály, Szinyei Merse Pál, E. Manét, C. Monet, V. van Gogh, P. Gauguin), 19–20. század fordulójának irányzatai (pl. A. Gaudi, A. Rodin, G. Klimt, Rippl-Rónai József, Csontváry Kosztka Tivadar), 20. század és kortárs irányzatok példái (pl. W. Gropius, F. L. Wright, Le Corbusier, Makovecz Imre, H. Moore, H. Matisse, P. Picasso, M. Duchamp, M. Chagall, S. Dali, Kassák Lajos, J. Pollock, A. Warhol, V. Vasarely, Erdély Miklós).

A válogatás fontos szempontja, hogy a bemutatott művek az egyetemes művészettörténet legjelentősebb és tipikus műveivel szemléltessék a témát, illetve hangsúly kerüljön a magyar művészet- és építészettörténetben megtalálható leglényegesebb példákra is. A fentebb ajánlott műveken és alkotókon kívül adott témák szemléltetésére további műtípusok és művek is felhasználhatók. Különösen érvényes ez akkor, ha az adott témát nem kronologikus, hanem tematikus megközelítésben dolgozunk fel, vagy ha nem elsősorban művészettörténeti, hanem nyitottabban értelmezett kultúrtörténeti, építészet- és tárgytörténeti tartalmakat mutatunk be. Ezekben az esetekben a válogatás további fontos szempontja, hogy az adott téma függvényében a magas művészet és a populárisabb irányzatok egyformán szemléltessék az adott tartalmat, hogy tértől (pl. Európán kívüli kultúrákból származó művek) és időtől (pl. akár kortárs művek) független válogatás mutassa be a témát. Fontos továbbá, hogy a vizuális kommunikáció, valamint a tárgy- és környezetkultúra részterületek szemléltetéséhez a kortárs kultúrából, a történelmi korokból, illetve a közelmúltból származó példákat is felhasználhatjuk (pl. építészet alaprajzi, alátámasztási és térlefedési változásai).

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	<ul style="list-style-type: none"> – Célirányos vizuális megfigyelési szempontok önálló alkalmazása. – A vizuális nyelv és kifejezés eszközeinek tudatos és pontos alkalmazása az alkotótevékenység során adott célok kifejezése érdekében. – Bonyolultabb kompozíciós alapelvek használata különböző célok érdekében. – Térbeli és időbeli változások vizuális megjelenítésének kifejező vagy közlő szándéknak megfelelő értelmezése, és következtetések megfogalmazása.
---	---

	<ul style="list-style-type: none"> – Alapvetően közlő funkcióban lévő képi vagy képi és szöveges megjelenések egyszerű értelmezése. – Az épített és tárgyi környezet elemző megfigyelése alapján összetettebb következtetések megfogalmazása. – Több jól megkülönböztethető technika, médium (pl. állókép-mozgóképek, síkbeli-térbeli) tudatos használata az alkotótevékenység során. – A médiatudatos gondolkodás megalapozása a vizuális kommunikációs eszközök és formák rendszerezőbb feldolgozása kapcsán. – A mozgóképi közlésmód, az írott sajtó és az online kommunikáció szövegszervező alapeszközeinek felismerése. – Mozgóképi szövegek megkülönböztetése a valóság ábrázolásához való viszony, alkotói szándék és nézői elvárás karaktere szerint. – Társművészeti kapcsolatok lehetőségeinek értelmezése. – A legfontosabb kultúrák, művészettörténeti korok, stílusirányzatok megkülönböztetése és a meghatározó alkotók műveinek felismerése. – Vizuális jelenségek, tárgyak, műalkotások árnyaltabb elemzése, összehasonlítása. – A vizuális megfigyelés és elemzés során önálló kérdések megfogalmazása. – Önálló vélemény megfogalmazása saját és mások munkájáról.
--	--

9–10. évfolyam

A szabályozás szerint a gimnázium 9-10. évfolyamán kötelező tantárgy a vizuális kultúra, míg 11-12. évfolyamon a művészetek műveltségterület tantárgyai közül (ének-zene, dráma és tánc, vizuális kultúra, mozgóképkultúra és médiaismeret) az iskola döntheti el, hogy az adott órakeretből mely tantárgyakat és milyen arányban fogja tanítani. 11.-12. évfolyamon a művészetek műveltségterület kötelező összes óraszámkeretete heti 2 óra/évfolyam. Ennek megfelelően az iskola 11-12. évfolyamon a számára megfelelő jellemzőkkel ruházhatja fel a művészeti oktatását a megfelelő művészeti tantárgyak kiválasztásával, vagy akár komplex művészeti oktatásban gondolkodva alakíthatja ki a művészeti tantárgyak struktúráját a helyi tantervében.

Ebben az iskolaszakaszban – csakúgy, mint eddig – a vizuális kultúra tantárgy az esztétikai, művészeti nevelés érdekében végzi fő tevékenységeit, azonban egyre nagyobb hangsúlyt kap a kritikai gondolkodás és problémamegoldó gondolkodás, illetve a szociális érzékenység fejlesztése. A felnőtté válás folyamatában különösen fontos az önismeret, a reális önértékelés erősítése, amely kiváltképp a tantárgy sajátosságából eredő alkotótevékenységhez kapcsolódó, egyénre szabott feladatokon keresztül érhető el. Ugyanakkor egyrészt a fejlesztési cél tartalmaként választott társadalmi problémák vizsgálata, másrészt a tantárgy jellemző módszertanából következő munkamódszer (pl. gyakori csoportmunka) erősítik a szociális kompetenciát, az egymás iránt érzett felelősségvállalást.

A médiatudatosság fejlesztését különösen indokolja a kortárs társadalom igénye, amely a fiatalok médiahasználati szokásai miatt egyre fontosabb szerepet kap az adott iskolaszakaszban. E fejlesztés fontosságának hangsúlyozása különösen indokolt az adott tantárgyban, hisz az információs csatornák gazdagodása a szöveges információbefogadás

mellé felzárkóztatja a vizuális információk tudatos befogadásának fontosságát is, mivel az információk forrása és jellege alapján szöveg és kép együtt értelmezése napjainkban gyakoribb jelenség valós élethelyzetekben. A médiatudatosság fejlesztésének tehát egyre fontosabb aspektusa a vizuális megfigyelés és értelmezés segítségével megvalósuló médiahasználat és médiaértés.

A fentiekből is következik, hogy e korosztályban kevésbé a kifejező szándékú rajzi, festészeti produktumok létrehozása a cél, mint inkább a tervezői gondolkodás fejlesztése, illetve a technikai médiumok felhasználásával létrehozható produktumok elkészítése, amely egyúttal hozzájárul a digitális kompetencia fejlesztéséhez. Ebben az iskolaszakaszban – csakúgy, mint az előzőben – a vizuális kultúra részterületei közül a „Vizuális kommunikációhoz” kapcsolódó fejlesztés kerül előtérbe, amely közvetlen kapcsolatban van a médiafogyasztás tudatosságának erősítésével, illetve a „Tárgy- és környezetkultúra” részterület vizsgálatával a környezettudatos életforma jelentőségének megértése és elfogadása nyer fontosságot. Miután a tantárgy kultúrák közvetítő szerepe erősödik, egyre lényegesebb a befogadó tevékenység jelenléte a tanórán, méghozzá más kapcsolódó tárgyakban szerzett ismeretek, tapasztalatok koherens felhasználásával. Az alsóbb iskolaszakaszban (5–8. évfolyamon) a gyerekek már ismerkedtek a különböző kultúrák és korok vizuális művészeti megjelenéseivel, adott esetben kronologikus változásaival, e szakaszban az ismeretek rendszerezése, szintézise, illetve az esetleges kronologikus megközelítésen túl egy problémaközpontú közvetítés ígér hatékonyságot.

Miután a kerettantervi órafelosztás 11-12. évfolyamon garantálja ugyan a művészet műveltségterület tantárgyainak vagy tartalmainak a jelenlétét, de nem feltétlenül garantálja a vizuális kultúra tantárgy fejlesztési folyamatainak folytatását, így a kerettanterv 10. évfolyam végére bizonyos tartalmi egységek lezárásában gondolkodik (pl. kronologikus művészettörténet tartalmi). Azokban az intézményekben, ahol a vizuális kultúra tantárgyi fejlesztés további lehetőséget kap, ezek a tartalmak a spirális tartalomfejlesztés szabályai szerint később visszatérhetnek és további kapcsolódó tartalmakkal bővíülhetnek. Ezt a szempontot a 9-10. évfolyam helyi tervezésénél érdemes figyelembe venni.

A gimnázium 9–10. évfolyamán a tanuló felismeri, hogy a különböző vizuális művészetek érzelmi, gondolati, erkölcsi, esztétikai élmények, a tapasztalatszerzés forrásai. Nyitott műalkotások befogadására, képes a vizuális események önálló feldolgozására, életkorának megfelelő szintű értelmezésére, ennek során a művekben megjelenített témák, élethelyzetek, motívumok, formai megoldások közötti kapcsolódási pontokat azonosítására, többféle értelmezési kontextusban helyezésére. A tanuló képes állóképi, plasztikai, mozgóképi és intermediális karakterű megjelenítésre. Képes makettek, modellek konstruálására, belső terek különböző funkciókra történő önálló átrendezésére. Hajlandó kísérletezni új technikákkal, módszerekkel és anyagokkal. Képes a média által alkalmazott álló- és mozgóképi kifejezőeszközöket értelmezni, médiatartalmakat használni, megfelelő kommunikációs stratégiával rendelkezik a nem kívánatos tartalmak elhárítására. Képes továbbá az épített és természeti környezet értékelésére, kritikai megítélésére. Nyitott és motivált az IKT nyújtotta lehetőségek kihasználásában. Képes arra, hogy saját munkáját tárgyilagosan értékelje, és szükség esetén tanácsot, információt, támogatást kérjen. Együttműködik társaival, igényli és képes a feladatmegoldást segítő információk megosztására. Problémamegoldó tevékenységét egyre inkább a függetlenség, a kreativitás és az innováció jellemzi.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kifejezés, képzőművészet Érzelmek, hangulatok kifejezése	Órakeret 10 óra
--	---	----------------------------

Előzetes tudás	A vizuális kifejezés eszközeinek felhasználása az alkotómunka és a vizuális elemzés során. Önkifejezés alkalmazása az alkotó tevékenységekben. Vizuális-esztétikai jellegű szempontok érvényesítése az alkotásokban. Különböző festészeti, grafikai és plasztikai technikák kifejezési szándéknak megfelelő alkalmazása.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az alkotó tevékenységekben a síkbeli, térbeli kifejezőeszközök, a térábrázolási konvenciók, a színtani ismeretek megfelelő alkalmazása. Érzelmek, hangulatok megfogalmazása egyéni tér-, szín- és formavilágban. A kifejezésnek megfelelő kompozíció használata. Megfigyelt és elképzelt téri helyzetek ábrázolása. Személyes gondolatok, érzelmek vizuális megjelenítése a vizuális kifejezés alapvető eszközeinek segítségével. Egyéni asszociációkra támaszkodó átírás, fokozás. Irodalmi (zenei) mű vagy történelmi esemény feldolgozása. Hagyományos és új vizuális technikák alkalmazása. Önálló vélemény megfogalmazása saját és mások munkáiról.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	
<ul style="list-style-type: none"> – Művészeti élmények (pl. zene, mozgás, médiajelenség) megjelenítése önkifejező asszociációs alkotások által síkban, térben, időben (pl. zene hangulatát kifejező festészeti vagy plasztikai megjelenítéssel, talált tárgyakból készített installációval, fotókollázs technikával). – Művészeti alkotások kifejező, sajátos átdolgozása, átírása, parafrázis készítése (pl. színesből fekete-fehér vagy monokróm megjelenítés, kép kiegészítése sajátos elemekkel vagy részletekkel). – Látvány megjelenítése egyénileg választott sajátos szándék (pl. kiemelés, figyelemirányítás) érdekében, a vizuális kifejezés eszközeinek sajátos változtatásával (pl. sajátos nézőpont, aránytorzítás, formaredukció). – Stílusirányzatok (pl. kubizmus, expresszionizmus, op-art) formai, technikai megoldásainak az adott célnak megfelelő (pl. érzelmek kifejezése nem figuratív megjelenítéssel, látható dolgok megjelenítésének leegyszerűsítése) alkalmazása saját, kifejező szándékú alkotásokban. – Különböző színekkel (pl. telített, derített, tört, hideg, meleg színek) hangulati hatás elérése a látvány kifejező megjelenítése érdekében (pl. feszültség, nyugalom). 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Irodalmi szöveg értelmezése. Szöveg és kép kapcsolata.</p> <p><i>Matematika:</i> Síkbeli és térbeli alakzatok. Transzformáció. Matematikai összefüggések (pl. aranymetszés).</p> <p><i>Ének-zene:</i> zenei befogadó élmények.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> jelenetek, táncmozgások, összetett mediális hatások élményének feldolgozása.</p> <p><i>Informatika:</i> számítógép felhasználó szintű alkalmazása.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nonfiguratív megjelenítés, vizuális átírás, redukció, absztrakció, stilizálás, kiemelés, kontraszt, kompozíció, komplementer, színreflex, szín-, vonal-, formaritmikus, kompozíció, konstruktív képépítés, automatikus írás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kifejezés, képzőművészet A művészi közlés, mű és jelentése	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	A művészet stíluskorszakait reprezentáló legfontosabb művészeti alkotások, alkotók felismerése, jelentőségének megértése. A vizuális kifejezés eszközeinek felismerése és használata műelemzés során. A megfigyelés segítségével műelemző módszerek alkalmazása. Különböző ábrázolási rendszerek felismerése, értékelése műalkotásokon.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Művészettörténeti stíluskorszakok és irányzatok témák, illetve problémakörök önálló értelmezése, többféle szempont alapján. Vizuális esztétikai jellegű értékítéletek megfogalmazása elemzésekben, illetve érvényre juttatása az alkotó feladatokban. Eltérő kultúrák legfontosabb vizuális jellemzőinek értelmezése összehasonlítással. Összehasonlítás során önállóan kialakított szempontok érvényesítése. A technikai képalkotás – fotográfia, mozgókép – műtípusainak, kifejezőeszközeinek ismerete és értelmezése azok képzőművészeti kapcsolódásaival.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> – Tematikus ábrázolások elemzése a művészetben (pl. emberábrázolás, térábrázolás, mozgásábrázolás), legfontosabb változások lényegének kiemelése és összegzése a különböző művészettörténeti korszakokban. – Művészettörténeti korszakok (pl. ókor, korakeresztény, romanika és gótika, reneszánsz és barokk, klasszicizmus és romantika) összegzése, a hasonlóságok és a legfontosabb megkülönböztető jegyek kiemelésével. – A századforduló irányzatainak (pl. szecesszió, posztimpreszionizmus, impresszionizmus) és a 20. század legfontosabb avantgard irányzatainak (pl. kubizmus, expresszionizmus, dadaizmus, fauvizmus, futurizmus, szürrealizmus) összegzése, a hasonlóságok és a legfontosabb megkülönböztető jegyek kiemelésével. – Kortárs művészeti megoldások (pl. intermediális megjelenítés, eseményművészet) feldolgozása: gyűjtés, elemzés, értelmezés és az eredmények bemutatása adott vagy önállóan választott társadalmi probléma feldolgozása kapcsán (pl. kirekesztés, megkülönböztetés, környezetszennyezés, szegénység). 		<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> korstílusok, irányzatok társadalmi és kulturális háttere.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> stílusirányzatok, stíluskorszakok irodalmi jellemzői, képzőművészeti párhuzamok. Könyvtárhasználat.</p> <p><i>Ének-zene:</i> Művészettörténeti és zenetörténeti összefüggések (korszakok, stílusok kiemelkedő alkotók, műfajok). Zenei befogadói tapasztalatok.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Látvány- és műelemzés, korszak, korstílus, stílusirányzat, képzőművészeti műfaj, műtípus, avantgard, avantgard irányzat, kortárs képzőművészet, kompozíció, képkivágás, képi és optikai helyzetviszonylat, kontraszt,	

digitális képfeldolgozás, intermediális műfaj, eseményművészet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Vizuális kommunikáció Kép és szöveg	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Nem vizuális természetű információk érzékletes, képi megfogalmazása. A vizuális kommunikáció különböző formáinak megkülönböztetése és értelmezése. A technikai képalkotás lehetőségeinek ismerete és megértése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egyszerű feliratok készítése. A technikai médiumok képalkotó módszereinek megismerése. Vizuális közlés szöveggel és képpel különböző célok érdekében. Összetett vizuális kommunikációt szolgáló megjelenés tervezése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> – Összetettebb vizuális közlés megvalósítása kép és szöveg együttes, összefonódó használatával (pl. saját készítésű fotó-önarckép stílusbeli átalakítása megfelelő elektronikus eszközzel, majd a képhez – a tartalmat módosító – szöveg társítása, grafikai kivitelezése) elsősorban a jelentésmódosulások tudatosításának céljával. – Kreatív tervezés, kivitelezés szöveg és kép (egyenrangú) egymás mellé rendelésével (pl. művészkönyv vegyes technika alkalmazásával és/vagy számítógép használatával, megadott témából kiindulva) a különféle jelentésrétegek új minőségének megvalósítása céljából. – Vizuális közlés szöveggel és képpel a médiaipar területéhez kapcsolódóan (pl. televíziós műsorrend írása különféle szempontok alapján, majd műsor-újságoldal tervezése, összeállítása képekkel kiegészítve, információs-kommunikációs eszközök használatával). A vizuális és szöveges üzenet külön-külön és együttes jelentésváltozásának megértése, összetettebb kommunikációs szituációban.	<p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> a médiaipar működése, műsorgyártás.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Ábrák, képek, illusztrációk kapcsolata a szöveggel. Csoportos, nyilvános és tömegkommunikáció sajátosságai. Vizuális kommunikáció. A számítógépes szövegvilág; az elektronikus tömegkommunikáció.</p> <p><i>Informatika:</i> Információk és a közlési cél. A médiumok, közléstípusok tartalmi megbízhatósága, esztétikai értéke.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Montázs-elv, tipográfia (betűméret és stílus), kompozíció (oldalrendezés, oldalpár, kép és szöveg, borító); intermédia, anyag(szerűség), művészkönyv/art-book, műsorrend.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Vizuális kommunikáció Tömegkommunikációs eszközök	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	A vizuális kommunikáció különböző formáinak csoportosítása. A reklám hatásmechanizmusának elemzése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési	A tömegkommunikáció eszközeinek és formáinak ismerete, csoportosítása, értelmezése. Vizuális reklámok értelmezése.	

céljai	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> – A tömegművelés alapulajdonságainak, hordozóinak (pl. újság, DVD), intézményeinek, csatornáinak és funkcióinak (pl. hírközlés, szórakoztatás, reklám) csoportosítása, elemzése rendszerező feladatok megoldásán keresztül. – A tapasztalati valóság és a médiában megjelenő reprezentált valóság viszonyának feltárása (pl. helyzetgyakorlatok segítségével, videokamerával rögzítve) a tömegkommunikáció eszközeinek és formáinak elmélyültebb ismerete és megértése érdekében. – A tömegkommunikáció egy jellegzetes, összetett, a képet a szöveggel együtt alkalmazó médiumának értelmezése a vizuális közlés (kreatív) alkotó megvalósításával (pl. moziplakát, közérdekű üzenetet közvetítő plakát készítése multimediális eszközök felhasználásával, magazin hirdetés készítése egy elképzelt termékhez vagy szolgáltatáshoz). – A tv-reklám és a videoklip sajátosságainak elemzése különféle szempontok alapján (pl. hangulateltetés, montázs, sztereotípiák, eredeti megoldások, célközönség) a valóságérzés, a hatásmechanizmus problémakörének felismerése, tudatosítása érdekében. 	<p><i>Mozgókép-kultúra és médiaismeret:</i> Tömegtájékoztatás. Médiaipar működése. Kultúra és tömegkultúra, jelenségek a médiában. Virtuális valóság. Sztereotípiák, reprezentáció. Műfajfilm, szerzői film. A reklám hatásmechanizmusa. Valóságábrázolás és hitelesség, valóságérzés, virtuális valóság. A figyelemirányítás, a hangulatteremtés és az értelmezés legfontosabb eszközei.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> Improvizáció. Jellemábrázolás technikák a médiában.</p> <p><i>Ének-zene:</i> populáris zenei stílusok.</p> <p><i>Matematika:</i> rendszeralkotás: elemek elrendezése különféle szempontok szerint, rendszerezést segítő eszközök használata, készítése.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Médiaszövegek jellemzői. A személyközi kommunikáció. Különböző beszédműfajok kommunikációs technikáinak alkalmazása és értékelése hétköznapi kommunikációs helyzetekben, a tömegkommunikációban.</p> <p><i>Fizika:</i> információs és kommunikációs rendszerek felépítése, jelentőségük.</p>

	<i>Informatika: A kommunikációs eszközök hatása a mindennapi életre és a társadalomra. Globális információs társadalom. A fogyasztói viselkedést befolyásoló tényezők.</i>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Közvetett kommunikáció, média, médium, nyomtatott és elektronikus sajtó, televízió, közszolgálati, kereskedelmi és közösségi televízió, internet, hírközlés, reklám, fotografikus kép, tapasztalati- és reprezentált valóság, asszociatív, párhuzamos és belső montázs, sztereotípiák, célközönség, valószerűség, hitelesség, plakát, műfajfilm.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Vizuális kommunikáció Tér-idő kifejezése	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Tér-időbeni változások, folyamatok képi tagolásának pontos értelmezése és értelmezhető megjelenítése képsorozatokkal. Mozgóképi kifejezőeszközök vizuális értelmezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A technikai médiumok (különösképpen a mozgóképek) képalkotó módszereinek és műtípusainak megismerése. Komplex audiovizuális közlés tervezése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> – Megadott (pl. „A ma hősei”, „Élet a településemen”) vagy szabadon választott téma alapján komplex munka, mű tervezése (pl. kép/"fotó"regény, story-board készítése) a legfőbb audiovizuális kifejezési eszközök tudatosítása céljából. A story-board és a képregény műfajának összehasonlítása. – A „látvány-hang-mozgás” hármas egységének kreatív alkalmazása összetettebb (mediális) tartalmú kreatív gyakorlat kapcsán (pl. videoperformansz tervezése és kivitelezése megadott témából kiindulva), majd a produkció elemző-értékelő feldolgozása a szándék és a megvalósítás sikeressége szempontjából. 		<p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret: A figyelemirányítás, a hangulatteremtés és az értelmezés legfontosabb eszközei. Fényviszonyok, mozgás, szerepjáték hatásmechanizmusa.</i></p> <p><i>Dráma és tánc: Mozgásos kommunikáció, improvizáció adott zene, téma vagy fogalom alapján. Performansz tervezése, kivitelezése. A színházművészet ösztönzési sajátosságai, vizuális elemek alkalmazása.</i></p> <p><i>Ének-zene: a zene szerepe a médiában és a</i></p>

	filmművészetben. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Az idő- és térmegjelölések értelmezése. Elbeszélő, nézőpont, történetmondás, cselekmény, helyszín, szereplő, leírás, párbeszéd, jellemzés, jellem, hőstípus; helyzet, akció, dikció, konfliktus, monológ, dialógus, prolóógus, epilógus, késleltetés, jelenet; néhány alapvető emberi léthelyzet, motívum, metafora, toposz, archetípus.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Story-board, forgatókönyv, beállítás, jelenet, narráció, séma, egyedi megoldás, képregény, video/performansz.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Tárgy- és környezetkultúra Tervezett, alakított környezet	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	A vizuális környezetben megfigyelhető téri helyzetek, színviszonyok pontos értelmezése és szöveges megfogalmazása. Megfigyelések alapján a vizuális közlések érdekében különböző rajzi technikák alkalmazása. Tárgyakkal, épületekkel, jelenségekkel kapcsolatos információk gyűjtése. Tárgykészítő, kézműves technikák alkalmazása. Gyakorlati feladatok önálló előkészítése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Jelenségek, látványok vizuális megfigyelése és értelmezése során célirányos szempontok kiválasztása. Az adott tárgynak megfelelő tárgykészítő technikák alkalmazása. Problémamegoldás a tervezés során. Építészeti és térélmények vizuális megjelenítése és megfogalmazása szövegben. Összehasonlítás során önállóan kialakított szempontok érvényesítése. Tárgyak, épületek felmérése, elemzése, értelmezése adott szempontok alapján.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> – Ember alkotta objektumok (pl. épületek, építmények) és azok jellemző környezetének (pl. formai kapcsolódás – F. L. Wright: <i>Vízesház</i>; környezetbe olvadás, álcázás – camouflage jelenség) elemző vizsgálata, értelmezése és összehasonlítása (pl. formai, szín-, fénykapcsolódás, anyaghasználat, stílus szerint). – Szöveges eszközökkel leírt tárgy, épület vagy téri helyzet pontos megjelenítése vizuális eszközökkel, az adott környezet alapos, pontos megismerése érdekében. – Tárgy- és épülettervezés a közvetlen környezet valós 		<p><i>Matematika:</i> Méretezés. Gondolatmenet követése. Absztrahálás, konkretizálás.</p> <p>Rendszeralkotás: elemek elrendezése adott szempontok szerint.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> lakókörnyezet és</p>

<p>problémáira (pl. iskolai szelektív hulladékgyűjtő, iskolai „dühögő”) alapszintű műszaki jellegű ábrázolás legfontosabb sajátosságainak az alkalmazásával (pl. méretezés, vonalfajták, több nézet) szabadkézi rajzban.</p> <p>– Belső terek, tárgyak átalakítása meghatározott célok (pl. közösségi terek intim részeinek kialakítása, hulladék kreatív újrahasznosítása) érdekében.</p>	<p>természetes élőhelyek.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> Szükségletek és igények elemzése, tevékenységhez szükséges információk kiválasztása, tervezés szerepe, jelentősége, műveleti sorrend betartása, eszközhasználat. Lakókörnyezet-életmód.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Tervezés, felmérés, térelrendezés, műszaki ábrázolás, környezettudatos magatartás, környezetvédelem.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Tárgy- és környezetkultúra Funkció</p>		<p>Órakeret 4 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Tárgyakkal, épületekkel, jelenségekkel kapcsolatos információk gyűjtése. Tervvázlatok készítése. Gyakorlati feladatok önálló előkészítése.</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az adott célnak megfelelő tárgykészítő technikák alkalmazása. Problémamegoldás a tervezés során. Tárgy és funkció kapcsolatának átfogó értelmezése.</p>		
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p>– Környezet tervezése, áttervezése más feladat ellátására (pl. munka – pihenés, hétköznapi – ünnepi) vagy több funkció betöltésére (pl. öltözködés és rejtőzködés, közlekedés és pihenés), illetve a tervek elkészítése makett vagy modell formájában.</p> <p>– Funkcionális szempontokat kevésbé érvényesítő fiktív vagy elképzelt terek (pl. labirintus, adott színházi mű díszlete) tervezése és makettezése.</p>		<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> Szükségletek és igények elemzése, tevékenységhez szükséges információk kiválasztása, tervezés szerepe, jelentősége, műveleti sorrend betartása, eszközhasználat. Lakókörnyezet – életmód.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> Produkciós munka. A színházművészet összművészeti sajátosságai.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> improvizáció, diákszínpadi előadás.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Funkció, funkcionalizmus, díszlet, makett, modell.</p>		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Tárgy- és környezetkultúra Az épített környezet története	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Azonosságok és különbségek célirányos megkülönböztetése az elemzésben. Tárgyakkal, épületekkel, jelenségekkel kapcsolatos információk gyűjtés. A látott jelenségek elemzéséhez, értelmezéséhez szükséges szempontok megértése. Önálló kérdések megfogalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A vizuális környezet, tárgyak vizuális megfigyelése és a látvány értelmezése során célirányos szempontok kiválasztása. Különböző korú és típusú tárgyak, épületek pontos összehasonlítása különböző szempontok alapján, a következtetések célirányos megfogalmazásával. Fontosabb építészettörténeti korszakok és irányzatok, lényegének megértése, megkülönböztetésük. Különböző korokból származó tárgyak megkülönböztetése különböző szempontok alapján. A múlt tárgyi emlékeinek értékelése, jelentőségének megértése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> – Az építészettörténet fontosabb korszakainak (pl. ókor, romanika, gótika, reneszánsz, barokk, klasszicizmus, eklektika, szecesszió, modern, posztmodern, kortárs) elemző vizsgálata, összehasonlítása és csoportosítása a legfontosabb nemzetközi és magyar építészettörténeti példák alapján. – A divat fogalmának (pl. öltözködés, viselkedésforma, zene, lakberendezés területén) elemző vizsgálata és értelmezése (pl. szubkultúrák viszonya a divathoz) a közvetlen környezetben tapasztalható példákon keresztül. – A hagyományos és a modern társadalmak tárgykészítésének, tárgykultúrájának (pl. öltözet, lakberendezési tárgyak) elemző vizsgálata példák alapján (pl. kézműves technikával készült egyedi tárgy; sorozatgyártásban készült tömegtárgy; ipari formatervezés eredményeként készült egyedi tárgy), a legfontosabb karakterjegyek alapján azok megkülönböztetése. – A műemlékek, műemlék jellegű és védett épületek helyzetének és esetleges hasznosításának vizsgálata a közvetlen környezetben. – A környezetalakítás fenntarthatóságot szolgáló lehetőségek elemző vizsgálata és értelmezése konkrét példákon keresztül (pl. ökoház, városi klíma, építőanyag-használat). 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Esztétikai minőségek. Toposz, archetípus állandó és változó jelentésköre. Könyvtárhasználat.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Társadalmi jelenségek értékelése. Társadalmi normák. Technológiai fejlődés. Fogyasztói társadalom.</p> <p><i>Biológia-egészségtan; földrajz:</i> Környezet fogalmának értelmezése. Helyi természet- és környezetvédelmi problémák felismerése. Környezettudatos magatartás, fenntarthatóság. Globális társadalmi-gazdasági problémák: fogyasztói szokások, életmód. Fenntarthatóság. Környezet és természetvédelem.</p>

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Alaprajztípus, alátámasztó és áthidaló elem, oszloprend, homlokzatosztás, megalitikus építészet, sírtípus, szent körzet és síregyüttes, egyházi építészet, palota, lakóház, stíluskeveredés, divat, szubkultúra, design, funkcionalizmus, környezettudatos építés.
------------------------------------	--

Ajánlott műtípusok, művek, alkotók

Amennyiben a különböző korok és kultúrák feldolgozását kronologikus megközelítésben végezzük, az részletes érettségi vizsgakövetelmény műlistája az irányadó a műtípusok, művek, alkotók szemléltetésére. E listában kronológiai sorrendben található a feldolgozásra ajánlott művek az őskortól napjainkig. A listában a képzőművészeti alkotásokon kívül, jelentősebb, stílussteremtő tárgyak, tárgytypusok, fotók, népművészeti és Európán kívüli kultúrák műtárgyai és tárgyi emlékei is megtalálhatók. E listában szereplő tárgyakon és műtárgyakon kívül a szemléltetés anyagát tematikus módon is válogathatjuk.

A válogatás fontos szempontja, hogy a bemutatott művek az egyetemes művészettörténet legjelentősebb és tipikus műveivel szemléltessék a témát, illetve hangsúly kerüljön a magyar művészet- és építészettörténetben megtalálható leglényegesebb példákra is. A részletes érettségi vizsgakövetelmény műlistájában ajánlott műveken és alkotókon kívül adott témák szemléltetésére további műtípusok és művek is felhasználhatók. A tananyag tematikus szempontú megközelítése esetekben a válogatás fontos szempontja, hogy az adott téma függvényében ne csak művészettörténeti, hanem nyitottabban értelmezett kultúrtörténeti, építészet- és tárgytörténeti példák is bemutatásra kerüljenek, továbbá hogy adott esetben a magas művészet példáin kívül populárisabb irányzatok egyformán szemléltessék az adott tartalmat, illetve hogy tértől (pl. Európán kívüli kultúrákból származó művek) és időtől (pl. akár kortárs művek) független példák is szemléltessék a tananyagot. Fontos továbbá, hogy a vizuális kommunikáció, valamint a tárgy- és környezetkultúra részterületek szemléltetéséhez a kortárs kultúrából, a történelmi korokból, illetve a közelmúltból származó példákat is felhasználhatjuk.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	<ul style="list-style-type: none"> – Célrányos vizuális megfigyelési szempontok önálló kiválasztása. – A vizuális nyelv és kifejezés eszközeinek önálló alkalmazása az alkotótevékenység és a vizuális jelenségek elemzése, értelmezése során. – Bonyolultabb kompozíciós alapelvek tudatos használata különböző célok érdekében. – Térbeli és időbeli változások vizuális megjelenítésének szándéknak megfelelő pontos értelmezése, és egyszerű mozgóképi közlések elkészítése. – Alapvetően közlő funkcióban lévő képi, vagy képi és szöveges megjelenések árnyalt értelmezése. – Médiatudatos gondolkodás a tömegkommunikációs eszközök és formák rendszerező feldolgozása. – A tervezett, alakított környezet forma és funkció összefüggéseinek felismerése, ennek figyelembe vételével egyszerű tervezés és makettezés. – Tanult technikák célnak megfelelő, tudatos alkalmazása alkotótevékenységekben. – Társművészeti kapcsolatok árnyalt értelmezése.
---	---

	<ul style="list-style-type: none"> – Kultúrák, művészettörténeti korok, stílusirányzatok rendszerező ismerete és a meghatározó alkotók műveinek felismerése. – Az építészet alapvető elrendezési és szerkezeti alapelveinek, illetve stílust meghatározó vonásainak felismerése. – Vizuális jelenségek, tárgyak, műalkotások árnyaltabb elemzése összehasonlítása, műelemző módszerek alkalmazásával. – Adott vizuális problémákkal kapcsolatban önálló kérdések megfogalmazása. – A kreatív problémamegoldás lépéseinek alkalmazása. – Önálló vélemény megfogalmazása saját és mások munkájáról.
--	---

1. Vizuális kultúra/helyi tantervünk fogalomértelmezései:

A fogalom valójában nehezen definiálható, de a tudománytörténet számtalan példát szolgáltat arra vonatkozóan, hogy egy-egy terminus általánosan elterjedhet, jóllehet nincs pontos definíciója. A KULTÚRA ÖNMAGÁBAN NEM TANTÁRGY: TEHÁT A VIZUÁLIS KULTÚRA FOGALMA IS CSAK A RAJZOLÁSSAL ÖSSZEKAPCSOLVA ÉRTELMEZHETŐ TANTÁRGYKÉNT!

A fogalmakat így (vizuális kultúra) a hazai szakirodalomban Miklós Pál használja először 1976-ban megjelent tanulmánykötetében. Az idegennyelvűben ennek a „visual kommunikation” vagy a „visual antropology” felel meg. Akár vizuális kultúra, akár vizuális kommunikáció vagy vizuális antropológia, a fogalom a kultúra jól leírható, körülhatárolható területét jelöli. A kultúra része, annak vizuális megjelenési módja. Az emberi tevékenység aktív, alkotó jellegű komplex kifejezéseként használja S. Nagy Katalin, amikor az 1986-ban megjelent kulturális kisenciklopédia szócikkében összegyűjti a különböző értelmezéseket.

A hagyományokra is utalva így írja körül e fogalmat Miklós Pál:

„A vizuális kultúra fogalma új, amint a mögötte levő jelenségvilág is friss történelmi képződmény. Érzékszerveink legfontosabbja mindig a szem volt, információink túlnyomó többségét mindig is vizuális érzékelés útján kaptuk. Csakhogy annak az információhalmaznak a fő forrása a természet volt (s az emberi is csak a természet részeként), mert az információk többsége is természetes információ volt: az élet és a munka közvetlen szükségleteként jelentkező hír, ismeret, jelzés. A világ fokozatos, majd gyorsuló bonyolódásával, a mesterséges természet, az ember alkotta környezet kibővülésével és telezsúfolásával együtt a mesterséges, embertől eredő információk egyre nagyobb szerephez jutottak életünkben: ma már alig kapunk közvetlen információt a természettől. A mai városi ember információinak és ismeretanyagának túlnyomó része vagy verbalizált vagy vizuális-optikai formában rendezett s mindenképp előregyártott, közvetett értesülésekből áll.

Míg az irodalom, a költészet ma is azzal az örök feladattal viaskodik, hogy a mindenséget szavakba foglalja, addig a technika korának festői és szobrászai szétosztották hagyományos feladataikat, és újakat is kerestek hozzájuk: egy részük továbbra is makacsul kísérletezik az ember benső világának, a láthatatlannak a kifejezésével, egy másik, új csoportjuk, a gép segítségével „és annak új szépségtörvényei szerint is igazodva – akarja képbe foglalni a mindenség látható dolgait, s egy harmadik, egyre népesebb csoportjuk most már csak azzal foglalkozik, hogy látványban szép, érzékileg tetszetős és kellemes mesterséges univerzumot teremtsen körénk. A régi képzőművészetnek ezt a három örökösét, a szobrász- és festőművészt, a fotó- és filmművészt és az építész-formatervező művészt voltaképp a

láthatóság közege fűzi össze – s ennek a láthatóságnak egyre inkább tudatos hívei és művelői: a vizuális kultúra építői.”

A vizualitás, a vizuális gondolkodás jelentőségével kapcsolatban hozzáteszi:

„... nélkülözhetetlen feltétel előzetes megegyezésünk a képi ábrázolás eszközeiről és módjairól: sok-sok képet láttunk már, és sokról is beszéltünk már, mire odáig jutottunk, hogy első pillantásra megértünk egy képet. Az ún. primitív népek, a mi kultúránktól idegenül felnőttek képeinkkel szemben tanúsított értetlensége éppúgy bizonyítja ezt, mint a képi ábrázolás minden megújításának hétköznapi reakciója (az első némafilmek tömeghatása, a modern művészetek fogadtatása).”

Az idegennyelvű szakirodalomban használt vizuális kommunikáció elnevezés a korszerű kultúra-értelmezésekkel összefüggésben alakult ki (ld: vizuális kommunikációval foglalkozó fejezetet).

E kultúraértelmezések közül azok a legkorszerűbbek, amelyek a kultúra kommunikációs jellegét hangsúlyozzák. Sokszor hivatkoznak a Lotman-féle meghatározásra: amely szerint a kultúra „az információ szervezési és megőrzési módjainak összessége”. Horányi Özséb is a kultúra szabályozórendszer voltát hangsúlyozza.

Érdekes ezt a korszerű kultúraértelmezést a hagyományossal összevetni: amikor az „emberi szellem” jellegzetes megnyilvánulási formáiból (vallás, tudomány, művészet stb) mozaikszerűen építik fel a kultúra fogalmi körét. Azért is érdekes ezt az összehasonlítást elvégezni, mert a hagyományos kultúrafogalom beidegződései nemcsak a hazai kultúra intézményeinek felépítésében, de a közoktatásban is nyomot hagytak, és valószínű továbbra is szembesülnünk kell ezekkel. Ebben az értelmezésben az ismeretek megszerzésének rendszere, az oktatás, a nevelés csak a kultúrához vezető útnak tekinthető (nem cél!).

Az egyetemes kultúrtörténetben példákat találhatunk arra, hogy szerényebb gazdasági körülmények nem feltétlenül akadályozzák színvonalas-gazdag vizuális kultúra létrejöttét.

Míndez fordítva is igaz, hiszen napjaink viharos változásainak függvényében is jól érzékelhető, hogy a technikai fejlődés, a technicizálódó világ egyben a vizuális kultúra uniformizálódását, elhétköznapiasodását, elsekélyesedését is jelenti. Összességében az is érdekes, hogy a mindenkor adott (történelmi és földrajzi meghatározottságú) vizuális kultúra és az ugyanott létrejött vizuális művészetek viszonylagosan függetlenek egymástól. (A vizuális kultúra tágabb fogalom a vizuális művészeteknél!)

A mindenkor vizuális kultúrának vannak helyi, nemzeti és kultúraköri elemei, amelyek akár külön-külön is vizsgálhatók.

Összegzésképpen (pedagógiai szempontjainkat is figyelembevéve) a vizuális kultúra a következőket foglalja magában:

- a szem számára is érzékelhető tárgy és jelenségvilágot („vizuális anyag”)
- fentiek használatát („vizuális gyakorlat”)
- a használatra való képességet: ez a vizuális képesség!

Baudelaire zseniális megjegyzésében így foglalja össze: „képek és jelek tárháza egyfelől, a képzeletnek s az emberi lélek többi képességének munkája másfelől.”

Az összegzéskor azt is látnunk kell, hogy a huszadik századvég technicizált világa néhány évtized alatt megváltoztatta mindazt, amit hagyományosan a „vizuális kultúra” jelentett. A modern média és a számítógép kihívásai elengedhetlenné teszik, hogy a (vizuális) kultúra hagyományos értékeit más, új nézőpontokból is vizsgáljuk, hiszen napjainkban már a vizuális kultúra elsődleges hordozói a modern médiumok.

2. Vizuális kommunikáció

A „communicatio” latin eredetű szó, közlést és közlekedést is jelent, a „communicare” jelentése valamit közössé tenni, közösen megbeszélni, átadni egymásnak. A kommunikáció

más vélemények szerint „megosztást” jelent, szociális és kölcsönös cselekvést, a gondolatok megosztását jelek használatával.

A modern világban a „kommunikálni” szó jelentése is módosult: szállítás, összeköttetés, érintkezés, tájékoztatás, hírközlés, információcsere valamilyen eszköz, illetve jelrendszer segítségével.

(A kommunikáció legegyszerűbb alapsémája:

1. a közlő
2. a közlés (közlemény) tartalmi vonatkozásban
3. a közlés (közlemény) formai vonatkozásban
4. befogadó.

Sokféle kommunikációs elméletet ismerünk, ezek közül az egyik legjobban hasznosítható (és hozzáférhető!) Buda Béla: A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei (Bp. 1979.).

A kommunikáció általános elmélete valójában szemléleti mód, különböző tudományágak (pszichológia, szociológia, jeltudomány stb) fogalmi rendszeréből építkeznek. A vizsgálat tárgyja az egyén és környezete közötti kölcsönhatás:

- a) a környezetből az egyén felé irányuló üzenet (információ)
- b) az egyénnek erre adott válasza.

Az egyén különböző csatornák közvetítésével kapja az üzeneteket:

- természetes csatornákon (látás, hallás, tapintás stb.)
- mesterséges csatornákon (médiával).

Az információk térbeli vagy időbeli természetűek, vagy mindkettőt egyesítik (film, rajzfilm, televízió, színház, pantomim stb.)

(Egyneműen időbeli vizuális információ nem létezik.)

A kommunikáció célszerű emberi tevékenység, az összehangolt cselekvés, a cselekvés szükségszerűségének következménye. Ha kommunikációról beszélünk célszerű a mindennapok kommunikációs jelenségeit: személyes és tömegkommunikációt megkülönböztetni. A kommunikáció megnyilvánulási területeit jelhasználat alapján verbális és nem verbális (non-verbális) kommunikációra szokták felosztani. 1. ábra (A non-verbális kommunikációhoz tartozik a proxemika, amelynek fő kérdése, hogyan érzékeli és használja az ember a társadalmi és a személyes teret. Értékes publikációkat olvashatunk e témában E. T. Hall, M. Mead, stb. sikerkönyveiben.)

A vizuális kommunikációra is érvényesek általában a kommunikáció, a köznapi kommunikáció, a tömegkommunikáció valamint a nem verbális kommunikáció kutatási eredményei.

A vizuális kommunikáció képek segítségével/közvetítésével megvalósuló kapcsolat. A képnek tehát ugyanaz a szerepe, mint az irodalomban a nyelvnek, a zenében a hangoknak. A vizuális kommunikáció erőteljes hatása azzal is magyarázható, hogy információink nagyobb részt (több mint 80 %-át) a látás útján nyerjük.

A vizuális kommunikációba sorolható:

a) minden vizuálisan érzékelhető kulturális jelenség:

- a másik ember „jelzései” (testtartás, mimika, gesztusok);
- a statikus jelzések (testalkat, arckarakter stb);
- a csoportidentitásra utaló jelzések (öltözködés, viselet, jelvények, jelzések stb);
- a személyes környezet (lakás, munkahely stb)

b) minden vizuális kódban (kód=közösen értelmezett jelrendszer) folyó kommunikáció: a közlemény, amely lehet egy környezeti tárgy, írott betű, fotó, épület, prospektus, festmény, film, TV kép stb; a lényeg: a vizuális észlelhetőség, majd a vizuális felismerés (dekódolás!). Tudjuk, hogy minden művészeti alkotásnak van kommunikatív funkciója is. Ezért érdekes kérdés annak a vizsgálata, hogy a vizuális kommunikációban milyen szerepe van a

művészeti/képzőművészeti alkotásoknak. A művészet nem azonosítható a kommunikációval, még akkor sem, ha van kommunikatív funkciója. Kitűnő tanulmányok, könyvek születtek e témában E. Gombrich, R. Arnheim, U. Eco szerzőktől.

Napjainkban a tömegkommunikáció ambivalens hatásrendszere, a legmeghatározóbb formálója a vizuális kultúrának. A kommunikáció modern rendjének e modellje – ebben mindenkit egyformán elérő rendszere – a képet tette egyeduralmává. A képre alapozott tömegkommunikációs eszközök a felelősek elsősorban a kultúra/vizuális kultúra „ellaposodásáért”. A kultúra e sajátos területén a vizualitás is új értelmezést kíván. Az új képalkotási-képközvetítési formák a vizualitás új internacionális nyelve természetesen állítják próbatételek elé a korábban használt pedagógiai elveket, módszereket.

Különös ugyanakkor azt látunk, hogy a vizuális gondolkodás, a vizuális megismerés formái hogyan őrzik ősi funkcióikat. A radikális külső változásokat hogyan képesek beépíteni az ember gondolkodási és kommunikációs rendszerébe.

(A videoklipeken is tanulmányozhatók, sőt taníthatók a képi nyelv sajátosságai!)

Szemléletesen írja le véleményét mindezekről Balogh Jenő:

„Korunk ismert pszichoszociológiai gondja azonban nem az ingerszegénységből adódik (noha ezt számosan állítják), hanem az ingerminőségek és formák drasztikus megváltozásából. A kommunikáció ún. forradalmának hatására (fő mozgatóereje a technikai fejlődés és az urbanizáció) mennyiségileg túllárado, formailag mind primitívebb „jelrendszert” képviselő absztrakciók zúdulnak az emberre. A tapasztalati, főleg a vizuális (vizuális-ítéleti) bázis sorvadásával az információáradat befogadása, feldolgozása, asszimilálása csak akkor látszik lehetségesnek, ha a szemléleti kontrollról az ember lemond. E lemondás következtében olyan mértékű közöny (vagy agresszivitás) léphet fel, amely melegágya lehet az ember soha nem látott manipulálhatóságának.

3. Vizuális nevelés

A korábbi fogalmak (vizuális kultúra, vizuális kommunikáció, vizuális művészetek viszonya) már előrevetítették azt a bonyolult pedagógiai feladatrendszert, amely a vizuális kultúráltsággal, ennek fejlesztésével foglalkozik. Így az egyén vizuális kulturáltsága, a vizuális kultúra személyiségen belüli megjelenésének lehetőségei, módszerei, a kapcsolódó feladatrendszer stb. vizsgálata, illetve kidolgozása tartozik tevékenységi körünkbe.

A vizuális nevelés feladata: mindazoknak a képességeknek a fejlesztése, azon ismeretek átadása, amelyek a vizuális kultúra értékeinek megjelenését segítik a személyiség fejlesztésében (személyiségfejlesztés). Ez a meghatározás a hagyományos látásnevelés pedagógiai mozzanatait is magában hordozza, kiegészül, szélesedik a korszerű (vizuális) kultúra-meghatározásokkal.

Pontosan tudjuk, hogy a „rajz és műalkotások elemzése” elnevezésű tantárgyban valamilyen módon a vizuális neveléssel foglalkoztunk.

A rajz elnevezés ugyanakkor (jóllehet a rajz a vizuális nyelv alapját képezi!) leszűkítette, sokszor bezárta azt a kört, amelyet a vizuális kultúra-vizuális kommunikáció meghatározások korunk igényeinek megfelelően szerencsésen kitágítanak. Remélhetőleg hangsúlyosabbá válik ezáltal a képi kulturáltság, és ennek gyakorlati haszna: a kifejezés, az alkotói és befogadói képességek, készségek, az új média vizuális nyelvének megismerése, a környezet tudatos vizsgálata, alakítása stb.

A vizuális kultúra, a vizuális kommunikáció összefüggésrendszeréből következik az a – számunkra nagyfontosságú – tény, hogy a vizuális kultúrának része a vizuális nevelés!

A tradíciót őrző hagyományos vizuális nevelési mechanizmusok (tér, forma, szín, kompozíció stb) mellett/helyett különlegesen fontosak azok a mechanizmusok, amelyek a megújulást, és ezzel együtt a fejlődést is segítik.

A vizuális nevelés célja így a vizuális kultúrával kapcsolatos szocializáltság és perszonalizáltság együttes megvalósítása, arányainak megfelelő beállítása.

A Pedagógiai Lexikon szócikkében így összegzi Zombori Béla mindezeket:

„A vizuális nevelés a vizuális kultúra átadásának folyamata, amely a szervezett nevelési gyakorlat, valamint a (látható) környezet hatásainak együttesében jön létre. A szervezett (iskolai) vizuális nevelés céljai, feladatai és területei a vizualitás/vizuális kultúra egészének rendszeréből, az emberi életben betöltött szerepéből, működéséből fakadnak. A vizualitás alapja legfontosabb képességünk a látás, s az ezzel összefüggő manuális és pszichomotorikus képességek:

- e képességek segítségével igazodunk el egyfelől a látható világban és jutunk hozzá a vizuális információkhoz (befogadás, használat)
- e képességekre épülnek azok a tevékenységek, amelyek során különböző anyagokkal-eszközökkel (médiium) létrehozunk, alakítjuk, közvetítjük a kép- és tárgyvilágot (alkotás-közlés).”

A továbbiakban a vizuális valóság két nagy egymással összefüggő területét definiálja:

- 1) a vizuális kommunikációt
- 2) a tárgy- és a környezetkultúrát;

és mindezek értelmében differenciálja a meghatározást:

„A vizuális nevelés a vizuális kultúra egészének használatára, alakítására készít fel, így célja, hogy a tanulók a vizuális nyelv- és eszközrendszer értő alkalmazói, s ezáltal a vizuális kommunikációt magas szinten folytató, a tömegkommunikáció üzeneteiből kritikusan választó polgárok legyenek, valamint, hogy a tárgy- és környezetkultúra tájékozott és felelősségérzettel bíró használóivá és létrehozóivá váljanak.

A vizuális nevelés feladata, hogy a tanuló e rendszer elemeit az életkornak megfelelő szinten megismerje, összefüggésük egységében feldolgozza, s eközben azoknak a képességeknek és készségeknek, valamint ismereteknek a birtokába jusson, amelyek a látható világ használatához és alakításához szükségesek.”

A konkrét feladatok felsorolása után ezzel a fontos összegzéssel zárja a szócikket:

„Az emberiség életében kiemelkedő helyet foglal el a vizualitás, ezért a vizuális nevelés nem korlátozódhat egyetlen műveltségi területre, minthogy azonban a vizuális kultúra speciális képességekre épülő sajátos jelrendszerrel bíró egyedi ismeret- és tevékenységrendszer, önálló tantárgy(ak)ban is testet kell öltenie. E tantárgyak között kiemelt hely illeti meg a rajztanítást, amely szándékai szerint mindig a vizuális nevelést szolgálta. Ugyanakkor a képi információk számának nagy mértékű növekedése, új vizuális eszközrendszerek világ-méretű térhódítása s az emberi környezet dinamikus átalakulása azt igényli, hogy a személyi, tárgyi és szellemi feltételek fejlesztésével olyan tantárgyak, tantárgycsoportok, oktatási formák alakuljanak ki, melyek korszerű, átfogó szemléletű s ugyanakkor differenciált vizuális nevelést eredményeznek.”

Fontos, szükséges, ugyanakkor e korszerű elveket valló meghatározásokat összevetnünk az elmúlt évtizedek hazai pedagógiai gyakorlatában használt és kikristályosodott elvekkkel.

(A kontinuitás és bármiféle értelmezési szándék is megkívánja mindezt):

A látásnevelés célja: az érzéki megismerést vezérlő, az ismereteket szemléletes képi formában egyesítő, esztétikailag ítéloképes látás kiművelésére.

Feladata:

- serkentse és fejlessze a megfigyelést, a látottak tudatba emelését, a belső képalkotást
- működtesse a vizuális emlékezetet, képzeletet és képtársítást
- alakítsa és aktivizálja a fogalmakat tápláló képzeletet.

Fejlessze a vizuális ismeretek alkalmazásának képességét: a belső képek pontos, érzel-mileg hiteles kifejezését célszerűen választott formában: rajzolással, festéssel, mintázással, tárgyformálással. Növelje e tevékenységekkel a meggyőződést az ismeretekben, tegye

szemléletessé az ok-okozati összefüggéseket; adjon gyakorlati lehetőséget az önálló kutatásra, a törvények és törvényszerűségek meglátására, és az eredmény szembesítésére a valósággal.

Mozzanatai a kreativitást széles körben fejlesztő, az életkorral is összefüggő személyiség-jegyeket kibontakoztatni engedő képi kifejezésben tárgyasuljanak:

– tapasztalatilag előkészítve a képzőművészeti alkotások befogadását.

A képzőművészeti alkotások tárgyszerű elemzésével, a vizuális jelrendszerek, a kommunikáció lényegének és korszemléleti változásainak érzékletes bemutatásával avassa be a tanulókat a képalkotó művészetekbe.

A műalkotások elemzésén keresztül, a művészettörténet alapfogalmainak megismerésével az aktív művészetszemlélet kialakítása.

Az érzékelépszichológiai háttérű indíttatás ma is meggyőző, használható, a képzőművészet-centrikusság már elgondolkodtató. Nem szabad elfeledkeznünk arról, hogy ezek az elvek a 60-as, 70-es évek hazai pedagógiájában éppoly népszerűek voltak, mint a 70-es évek Németországának amerikanizált társadalmában elterjedt vizuális kommunikáció, vagy az iparosodás nagy hagyományaival rendelkező Anglia tárgy- és környezetkultúrák szemléletű vizuális nevelése.

4. A vizuális képességek – avagy miért nem vagyunk „készségtantárgy”?

.... a képességek pszichikus rendszerek.

... külső és/vagy belső környezetükkel kölcsönhatásban valósítják meg működésüket, amelyek a személyiség magatartásában és tevékenységében (döntési és beavatkozó viselkedésében) nyilvánulnak meg. Specifikus struktúrájuk van, amelyet a bennük levő műveletek és ezek tárgyai (a tevékenység tárgyai) határoznak meg. Végül működésük sajátos stratégiák, programok szerint valósul meg.

... eredetük szerint: öröklöttek vagy tanultak, a környezetet tekintve, amelyben kifejtik hatásukat, közegfüggőek vagy közegfüggetlenek, tárgyuk szerint, amelyen változást hajtanak végre, tárgyfüggőek vagy tárgyfüggetlenek, struktúrájukat tekintve pedig zártak vagy nyitottak” – írja Nagy József.

A vizuális képességrendszer is a személyiség magatartásában és tevékenységében megnyilvánuló rendszere, pszichikus rendszer. Részben öröklött, de legfőképpen tanult rendszer, tekintve, hogy a vizuális kultúra elsajátítása a társadalomban, a közösségben tanulás útján történik.

Közegfüggetlen, mert bárhol, bármilyen feltételek között megvalósulhat. E képességnek tárgyához fűződő viszonya már ellentmondásos, valójában tárgyfüggetlennek kell tekintenünk. (Elsősorban a szem és a kéz összehangolt munkája szükséges hozzá, valamint az alkotás eszköze és tárgya: a látható világ. Tehát nem köthető egyetlen tárgyhoz.)

A vizuális neveléssel kapcsolatos fogalmak (képességek, készségek, jártasságok) gyakran keverednek egymással még a szakirodalomban is, félreértésekre, helytelen következtetésekre vezetnek.

A vizuális képességek és készségek (de még a jártasságok is) sok mindenben hasonlítanak egymáshoz, de miután láttuk, hogy a vizuális képességek tárgyfüggetlen rendszerek, ezért jóval szélesebb körben működnek, mint a készségek!

Szakmánk szempontjából ez rendkívül fontos megállapítás! A vizuális képesség szempontjából ez nem egy-egy meghatározott feltételekhez kötött műveletsor elsajátítását jelenti, hanem a vizuális kultúra/környezet teljességének a befogadására készít fel.

Rövidebben: a vizuális képesség a vizuális kultúra/környezet teljességének a befogadása.

Ez a folyamat szervezeten az iskolában a tanulás útján történik. Valójában életünk szerves részét alkotja. Az iskola szerepe: a vizuális képességek kibontakoztatása, fejlesztése, a minél sokoldalúbb megalapozás. Eddig azt tapasztaltuk, hogy az iskolázás mind a tudás közvetítése, mind a különböző értelmi tevékenységek útján járul hozzá az ember meglévő képességeinek

kifejlesztéséhez, és olyan adottságokat is mozgásba lendít, képességekké fejleszt, amelyek nélküle nem nyilvánulnának meg.

A vizuális képességeknek – mint tanult tevékenységek, rendszerek alapvetően két oldalát: az alkotó (produktív) és

a befogadói (receptív) képességeket különböztetjük meg.

Ez a két aspektus sajátos pedagógiai elvként is felfogható. A vizuális felkészültség képességbeli alapja a vizuális alkotó- és befogadóképesség. Ezek megfelelő készségek és jártasságok, és a hozzájuk tartozó ismeretek elsajátításával fejleszthetők.

A vizuális alkotóképesség:

- a vizuális nyelv ismeretére
- a vizuális ábrázolás készségrendszerére
- a tárgykultúrában változatos készségrendszerre épül.

Ezek folyamatos elsajátítása, gyakorlása a vizuális alkotóképesség fejlődésének feltétele és eszköze.

A vizuális befogadói képesség: fejlesztése érdekében el kell sajátítani a

- képi-plasztikai kifejezés, és a kompozíció jelrendszerének dekódolását (a nyelv „olvasását”)
- a jelek, jelképrendszerek, motívumok, átírások, az elvonatkoztatások értelmezését, a hatáselemek minősítését
- a tárgykultúra területén a funkcióelemzést, a forma és a funkció összefüggéseinek felismerését
- a forma közvetlen és közvetett jelentéseinek értelmezését.

A vizuális alkotóképességnek és a befogadói képességeknek az életkori sajátosságok szempontjából is értelmezhető és felsorolható jellemzői vannak (pl: a megfelelő évfolyamok követelményrendszerénél, tanterveinél).

A legfontosabb (fejlesztendő) vizuális képességek:

- tevékenységspecifikusak (rajzolás, festés, mintázás, tárgyformálás)
  - nem tevékenységspecifikusak (forma, szín, mozgás, fény érzékelésének képes-ségei, a vizuális emlékezet fejlesztése, motorikus képességek, kreatív képességek)
- nyelvhasználati képességek
  - a képértelmezés (analízis) képességei: műelemző képesség
  - vizuális ismeret és információszerző képességek (e képesség jellegének, irányultságának, minőségének fejlesztése).

A készségrendszerek értelmezésén, vizsgálatán belül témánk szempontjából célszerű és praktikus a rajzkésztségre vonatkoztatott ismervek áttekintése.

A készségek: (a fókuszban tehát alapvetően a rajzkésztségek állnak!) a pszichikus funk-ciók összehangoltságának színvonalát jelentik. Az összehangoltság megteremtésében a látás (alak-és térészlelés), a memória, a kognitív, a nyelvhasználatra vonatkozó összetevők ját-kszának elsődleges szerepet.

A rajzkésztségek összetevői:

- a pszichomotoros összetevők: elemi szenzoros és motorikus készségek, a szem és a kéz koordinációi stb.
- a térszemlélet: (a különböző nézetek azonosításának egyszerűbb készségei), a forma és alakállandóság érzékelési készségei, a transzfer és a rövid távú vizuális memória készség jellegű összetevői (Ez utóbbiak egyben képességek is!)
- az esztétikai összetevők: vizsgálatuk ellentmondásos, a rajzokat az esztétikai minőség (megjelenítés minősége, nyelvhasználat stb) szempontjából vizsgáljuk. (Az értelmezés, a megítélés kortól, kultúrától, személyiségtől, ízléstől függ!)

Az alapvető esztétikai kritériumok értékelésének szempontrendszere: a mindenkori kon-kszensus függvénye!

Ha összegezzük azokat a tényeket, amelyeket a NAT legfontosabb fogalmainak elemzése/értelmezése kapcsán megismertünk, néhány fontos általános összegző megjegyzést kell felsorolnunk:

– A vizuális kultúra nem azonos a vizuális kommunikációval, mert a vizuális kultúra körében vannak olyan elemek, tárgyak is, amelyek nem rendelkeznek kommunikatív funkcióval. (A vizuális kultúra fogalma nem fedi le a vizuális kommunikációt!)

A rajz és vizuális kultúra tantárgy részterületei:

- 1.) A vizuális nyelv
- 2.) Kifejezés, képzőművészet
- 3.) Vizuális kommunikáció
- 4.) Tárgy- és környezetkultúra

1. A vizuális nyelv

Amikor ezt a fogalmat a vizualitással foglalkozó (a vizuális kultúrát közvetítő/értelmező) szakember használja, pontosan tudja („látja”), hogy mit jelent, világos képzei vannak róla. Definiálása mégis nagyon nehéz.

A nyelv az emberre jellemző kommunikációs eszköz. Megvalósulása a beszéd, alkalmi megvalósulása a nyelvezet vagy nyelvhasználat, ez utóbbinak a vizuális leképezése: az írás. Legfejlettebb, legárnyaltabb jelrendszerünk, eszköz- és szabályrendszerek összessége, így fogalmának pontosítása nem kizárólag nyelvészeti kérdés.

A vizualitás nyelve is eszköz, célja az emberi kommunikáció. A vizuális kultúrát, a vizuális művészeteket egyaránt e nyelv segítségével érzékeli a szem, illetve e nyelv által fejeződik ki láthatóan. Már ezen a ponton is be kell látnunk a nyelv és a kifejezés összefüggését.

Az irodalomban és a vizualitásban is közös a közlési szándék. A beszéd akusztikus jelenség, kötöttségeitől az irreális nyelvet térbeli kiterjedése is megkülönbözteti. A vizualitás nyelve olyan – konvencionizált – jelrendszer, amelyre mindenkinek szüksége van az emberi tudás értelmezésében és befogadásában. Mint a kommunikáció egyik lehetséges csatornája a vizuális nyelv: optikailag érzékelhető jelek rendszere. (A nyelv: jelek rendszere, közléssé szervező szabályait az alkalmazott matéria diktálja.)

A vizuális jel – a vizuális nyelv része – közvetlenül vagy közvetve jelent/kifejez valamit: a kommunikáció eszközeként ennek céljait szolgálja. Rendeltetése: a közlés.

Bizonyos – a kommunikációt szolgáló, tudatosan teremtett – vizuális jelek jórészt egyezményes rendszerűek. Minden jel absztrakció eredménye: így a vizuális jel is.

A vizuális nyelv kialakulásáról és használatáról ír Miklós Pál:

„... absztrakciós folyamatot rekonstruálhatunk, amely csak tükröződése a gondolkodásban végbement absztrakciós folyamatnak: a szemléleti, érzéki tapasztalat a kommunikációs folyamatba már jelle egyszerűsödve lép be. A nyelvi jelek további életét, majd pedig az írott nyelvek megjelenése után az írásban rögzített gondolat sorát követve, az absztrakció, a konkrétumtól való egyre erősebb elvonatkoztatás folyamatát látjuk. A civilizáció pedig akkor indul voltaképp fejlődésnek, amikor a jelek már önállósultan is alkalmassá válnak műveletek elvégzésére – amely műveletek voltaképp az emberi tudatban, a gondolatban modellezik a valóságos folyamatokat.”

Be kell látnunk ugyanakkor, hogy az európai kultúrában a kommunikációban a verbalizmus az elsődleges. Ennek szocializációs és társadalmi okai is vannak. A verbális közlés mellett a társadalmi kommunikáció e fontos eszköze, a vizuális nyelv egyetemes. (A látás mint érzékelés minden embernél hasonló!)

Jelentősége a verbális nyelvhez hasonló, csak hogy alapvetően más módon működik. (A képi nyelvben esetleg jobban megértjük egymást, a szavakon nem mindig értjük ugyanazt.)

A vizuális nyelv hagyományos elemei a technika fejlődése által megkövetelt újakkal bővülve jól használható és tanítható nyelvet adnak. (Az új „elemek”: a fotó, film, video, computer stb képi nyelvezete.)

Összegzésképpen megállapítható, hogy a vizuális nyelvet csak funkcióinak sokféleségében lehet tanulmányoznunk. E funkcionális kiindulópont alkalmas arra, hogy integrálja a „vizuális nyelv” problematikáját. E sokféleség a pedagógiai feladatokat is meghatározza, e feladatok összessége: a nyelvhasználati képességek fejlesztése.

2. Kifejezés-képzőművészet

Természetesen és szükségszerűen hordozza a vizuális nevelés általános/hagyományos elemeit.

A vizuális művészetek ágainak megfelelő csoportosításból:

- a térépítés (az építészet nyelve; a tömeg)
- a plasztikai nyelv (a tömeg)
- a festői nyelv
- a grafikai nyelv
- a környezetformáló vizuális nyelv.

3. Vizuális kommunikáció

Tanítanunk kell a képi információ keletkezésének útját (ennek a képességszisztemét), valamint a kommunikáció egyszerű képi formáinak gyakorlati alkalmazását.

A vizuális megismerésben – így a kommunikációban is – meghatározó jelentőségű a vizuális gondolkodás. A mindennapi képi információ elkülönül a vizuális művésztől mint kommunikációtól: így akár a vizuális kultúra önálló területeként is tárgyalható, amint ezt a NAT-ban is megtalálhatjuk.

Célunk a vizuális kommunikáció mindennapi gyakorlatában: el kell sajátítani a

- vizuális ábrázolási és jelkonvenciókat (a vizualitás egyetemes nyelve!)
- a képolvasás, képirás képességeinek fejlesztésével párhuzamosan.

A vizuális kommunikáció tanításával fejleszthető, átadható értékek egyben a vizuális műveltség elemei is.

4. Tárgy- és környezetkultúra

A szép emberi környezetről, ennek időszerű problémáiról érintőlegesen már az 1978-as tantervi reform is szólt. Ennek 1986-os módosítása: Környeiné Gere Zsuzsa: Rajz tanterv és útmutató az általános iskola 1-4. osztálya számára – egyértelmű elmozdulást jelent a tárgy- és környezetkultúra irányába. Az iskola tehát korábban is tanított (rész)ismereteket e témakörben, habár ezek még nem épültek be szervesen a tantervi anyagba.

A vizuális kultúra részeként felfogott és értelmezett tárgy- és környezetkultúrán életünk teljes anyagi keretét, természeti és tárgyi környezetét, a vizuális művészeti alkotásokat, és a mindezekhez való viszonyulásunkat értjük.

A környezetkultúra ilyen komplex fogalmát Miklós Pál használja (és írja le) először:

„A környezetkultúra szónak mindkét tagja lényeges. Az első azt a tárgyi világot jelenti, amelyik az emberi élet teljes értelemben vett környezetét képezi a tájtól a szerszámgig, az úthálózattól a ruháig, az építészeti együttestől az intim szobasarakig...

... a másik tagja viszont arra a viszonyra utal, ami az emberi élet környezetétől szolgáló tárgyi világ és az ember között van: tehát a környezethez való emberi viszonyt, annak humanizált felhasználását, emberi elsajátítását.”

Miklós Pál utal arra, hogy a környezetkultúra fogalmába a természeti környezet is beletartozik. (Így érthető csak, hogy a tárgykultúra ebben az összefüggésben a „szűkebb” fogalom.) Napjainkban különösen megnőtt ennek a ténynek a jelentősége, hiszen ember és környezet dinamikus viszonyának, e viszony kényszerű meg/felbomlásának vagyunk tanúi és elszenvedői. Különleges hangsúlyt kap így a megfogalmazás további része, amely szerint:

„A környezetkultúra csakis akkor kultúra, ha a tárgyak jóságán, használhatóságán kívül a használók kultúráját is jelenti.”

A környezetkultúra kifejezés utal arra a viszonyra is, ami az életünk környezetéül szolgáló tárgyi világ és az ember között van: ez a kapcsolat a „használó” és környezete viszonyát, a használat minőségét is jelenti. Ez a dinamikusan működő rendszer nemcsak a tárgyi világ reánk gyakorolt hatását (ezzel a környezetesztétika foglalkozik), hanem a környezet tudatos formálását, alakítását is magábfoglalja.

A környezetben, a tárgyakban jelentkező esztétikum a környezeti kultúra másik fontos tényezője. A szép emberi környezetről, ennek fontosságáról, a funkcionális ismeretek kapcsán olyan képet kapunk, amely világossá teszi: a tárgyakban és használatukban jelentkező esztétikum is a környezeti kultúra összetevője.

Összegezve: a tárgy- és a környezetkultúra tanításakor az a célunk, hogy:

- a (természeti és humanizált) környezetet
- a környezet tárgyainak funkcionális összefüggéseit
- az ezekhez kapcsolódó praktikus és esztétikai viszonyt vizsgáljuk. Ilyen módon a hasznosság és szépség elve érvényesül! (Valójában célunk: a használat képességének a fejlesztése.)

A tárgy- és környezetkultúrában is kitüntetett szerepe van a látáskultúrának, valamint a tapintás és mozgásérzékelésnek, mint a látáskultúra érzékelépszichológiai hátterének.

Lehetőséget kell teremtenünk:

- a tervezői munkára
- funkcionális ismeretek bővítésére, elmélyítésére (meglévő tárgyak elemzésével, részletek vizsgálatával is)
- az anyagok és eszközök célszerű használatára (az anyagok tulajdonságainak megismerésével, az anyagmegmunkálás eszközeinek, módjainak elsajátításával stb).

Célszerű kétféle készséget megkülönböztetnünk:

- a tervezését
- a kivitelezését (elkészítés, jártasságok az alapvető technikákban)
- és a mindezekhez tartozó ismereteket.

A NYOLCOSZTÁLYOS GIMNÁZIUM RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA TANTERVEI:

J. Piaget szerint 10-11 éves kor után jut el a gyermek az ún. műveleti intelligencia szakaszába. Szakmánk szempontjából fontos (kutatások által is igazolt) tény, hogy kb 12 éves korig az elvont térfogalom is kialakul. Ez a korszak már a fogalmi gondolkodás megvalósulásának szakasza. A korábbi, elsősorban vizuális jelleg fogalmivá alakul. Valójában a vizuális és a fogalmi jelleg egymással dinamikus kölcsönhatásban a továbbiakban is élő gondolkodási jellemző marad.

Az életkori sajátosságok áttekintéséhez jól használható a Lowenfeld által leírt rendszer:

KOR KORSZAK JELLEMZŐK PEDAGÓGIA

1-3. Firkakorszak („Scribbling Stage”) a nyomhagyás élményétől a kommunikáció örömeig gazdag repertoár, komponálás kezdetei, forma elsődleges, szín másodlagos, ösztönös színpreferenciák – szabad alkotási lehetőségek

– sokféle eszköz és anyag

– kevés, kontrasztos színt adjunk

4-6. Presematikus korszak („Preschematic Stage”) változó tartalmú sémák, variálható, kombinálható saját alapjelek, médiumtól függő színhasználat, sajátos szimbolikus

térábrázolás – érzéki élmények kifejezése

– ábrázolás és játék összekapcsolása

– fantasztikus sémák

7-8. Sematikus korszak

A forma fogalmának elérése („Schematic Stage – The Achievement of Form Concept”) stabil tartalmú geometrikus sémák, differenciált részletformák, alapvonal, sávos térszervezés, szubjektív arányok, méretek, idő- és mozgásábrázolás kezdetei, élményfüggő színhasználat, ritmikusan ismétlődő motívumok – a saját séma flexibilis használatát segítő, mozgalmos témák, sorozatok

– sok plasztika, tervezés, építés, tárgyalgató:

– sztereotípiák törése: kombinálás

9-12. A realizmus hajnala – a banda-korszak („The Dawning Realism: The Gang Age) a kortársaktól tanul a legtöbbet, naturalizmus: emberrajz, kifejezi az életkort, nemet, hangulatot, kulturális környezetet: típusok, nem a valóság realista ábrázolása, tér- és színábrázolási konvenciók elsajátítása, kísérletezés gyakran merev, túldíszített – érzelemgazdag témák

– nemi szerepek ábrázolása

– csoportmunka

– társadalmi akciókhoz kapcsolódó ábrázolás, építés

– életből vett tervezési, tárgyalgatósi feladatok

12-14. Az értelmezés kora: a pseudo-naturalista kor („The Age of Reasoning: The Pseudo-Naturalistic Stage”) önkritikus, elégedetlen ábrázolás, mint érzelemlevezető szelep,

énkifejező eszköz, erős törekvés a valósághűségre, háromdimenziós térábrázolás,

árnyalatokban gazdag színkezelés, plasztikai és design képességek virágkora, rajz a háttérben

– sok motívációt igényel, életszerű, praktikus ismeretet

– lányok és fiúk, művészi tehetségeknek,

– átlagosaknak külön program kell

– humor, geg, paródia

14-17. Az elhatározások kora („The Period of Decision”) ügyesség, technika fontos, sokféle vizuális nyelv ismerete, új médiumok önkifejezés helyett szimbólumok, vissza a gyermekkori vizuális nyelvhez: hullámvonal tervezés, önmaga megalkotása a legfontosabb – modern stílusok formanyelvének tanítása

– sokoldalú képesség fejlesztés befogadás segítségével

– társművészetekhez kapcsolt feladatok

A 6-10 éves korban a spontán alkotókedv segíti a vizuális kultúra elemeinek megismerését, és a személyiségbe történő beépülését. Az egyszerűbb technikákkal történő megismertetés pedig a tárgykultúra, a vizuális művészetek alkotásainak a befogadását, értelmezését segíti.

A gyermekek alapvető képességei, készségei ekkorra már kialakulnak, így feltérképezhetőek a lemaradások is.

Figyelmüket szűkebb környezetük tudatosabb megismerése felé irányíthatjuk. Az iskolába járás kezdetekor elsősorban ez érdekli őket!

Ebben az életkorban nem is a tevékenység eredménye, hanem maga a tevékenység a fontos.

Ekkor még – miután ez a mozgásügyesség fejlődésének szenzitív időszaka – a gyermeket az őt körülvevő világ megfigyelése, megismerése jellemzi. A közlési vágy nagyon erős, élményei kifejezésében, „tárgyasulásában” a vizuális kifejezésnek rendkívüli jelentősége

van. Fontos tudnunk, hogy a tárgyi-cselekvéses, és a szemléletes-képi gondolkodás együttesen van jelen.

Az optikai érzékenység nevelésének eredménye: a közeledés az optikai térolvasáshoz (pl: a takarások jelentőségének, a nézetek lényegének felismerése és alkalmazási képességei!). A kifejezés egyre határozottabban utal az optikai képre!

Az életkori szakasz vége felé (max 11-12 éves korig) megkezdődik a gondolkodás elvonttá válása. (A fogalmak, ítéletek, következtetések kialakulása.)

Ezek az általános jellemzők már kijelölik a vizuális kultúra elemeinek beépülési lehetőségeit, a pedagógiai módszereket is.

Vizuális alkotóképesség: a személyesség motívumainak érvényre juttatása, a belső képből induló képalakításban és plasztikában; érzelmi motíváció hangsúlyozása: szomorúság, vidám-ság stb. kifejezésének készsége; hangulati motívációk kifejezésekor: csend, nyugalom, könny-nyűség stb. kifejezésének készsége; esztétikai jelleg hangsúlyozása esetén: bájos, kecses, kellemes, otromba, nevetséges, durva, csúnya, ijesztő stb. kifejezési készsége; fokozódó tudatosság az elvonatkoztatásban és a kompozícióban: a motívumok sorolása, kapcsolása, csoportosítása; vonal-, szín-, folt-, forma-, tömegrendezési készség; a képzet- és formakincs további gyarapítása; új műfajok: maszk, arcfestés, bábváltozatok, relief (gipszöntés), textil-kép, kollázs; tárgy-kultúrában: egyszerű szerkezetek, kompozíciók tervezése és elkészítése egyszerű kéziszerszámokkal; használati és dísz tárgyak készítése formálással és díszítéssel, a népművészet mellett a kismesterségekre támaszkodva.

Vizuális befogadóképesség: a korábban megismert, megtekintett vizuális művészeti alkotások, népművészeti alkotások különböző jelentésrétegeinek, a szépnek és a csúfnak mint esztétikai minőségeknek a felfedeztetése; a környezet fontosabb művészeti, népművészeti múzeumainak, kiállításainak, műemlékeinek elemzéssel, utólagos megbeszéléssel kísért meglátogatása; szemléletes művészettörténeti, tárgytörténeti és műfaji ismeretek a történelem, az irodalom, az ének-zene tantárgyak együttműködésével; ismerkedés a fotó képvilágával, kifejezési lehetőségeivel.

A tantervi anyag: a vizuális kultúra területén, a vizuális megismeréssel összefüggésben a következő alapproblémákat teszi az ismeretanyag gerincévé (az életkori sajátosságoknak megfelelően rendezti tanítható anyaggá):

- a vizuális nyelv használatát, ezzel összefüggésben a kifejezést
- a vizuális kommunikációt
- a tárgy- és a környezetkultúra alapelemeit
- a kijelölt művészettörténeti ismereteket.

5-6. évfolyam

Vizuális alkotóképesség: látványból, képzetekből, emlékképekből az esztétikai jelentéssel bíró vagy azzal felruházható motívumok, formák, színek és viszonylatok elhagyásának, kiemelésének és leegyszerűsítésének, sűrítésének készségei; törekvés a személyes arcukat tisztább megmutatására a témaválasztásban, a színhangban, a kompozíció jellegében stb.; a képmező különböző formáinak, anyagok, technikák újabb változatainak kipróbálása és gyakorlása; tárgy-kultúrában: a szerkezeti és kompozíciós érzék továbbfejlesztése egyszerű használati tárgyak tervezésével és kézműves kivitelezéssel.

Vizuális befogadóképesség: országos jelentőségű művészeti és népművészeti múzeum, műemlékek meglátogatása, ismerkedés a XX. századot megelőző alapvető képzőművészeti, építészeti stílusirányzatokkal, a vizuális művészet korszakos jelentőségű hazai és nemzetközi alkotásaival; ismerkedés néhány jelentősebb hazai és külföldi művész életével, munkásságával; a mozgókép esztétikai üzenetei, beszélgetések közös filmélményekről; a település, a környezet néhány műalkotásának, műemlékének megismerése, esztétikai elemzése valós élmény alapján vagy média által közvetítetten.

Tanterv 5. évfolyam (11 éves kor) : heti óraszám: 1, éves óraszám 37.

1. Vizuális nyelv, kifejezés, képzőművészet:

A vizuális nyelv alapelemei/jelelemei: (a képet vizualizáló grafikai jelelem készlet) a pont, a vonal, a folt; a tömeg mint képi-plasztikai kifejezőeszköz – használata a forma- és téralakítási feladatokban

A paletta, a színkeverés, a színárnyalatok, a színellentétek

A felület: a faktúra, a textúra. A felület: a ritmus.

A karakter és a forma kérdései. A ritmus és a kompozíció

A plasztikai formálás (a kétféle módszer)

A reprodukció, a katalógus; a kiállítások, múzeumok

A festőművészet: a csendélet, a tájkép, a portré, monumentális műfajok

2. Vizuális kommunikáció:

A grafikai eljárások

A rajz, a grafika mint kommunikációs lehetőség: a nyomtatás

A nézetes ábrázolás alapjai: a sík és a tér összefüggésrendszere

A három dimenzió (tapasztalatok összegzése)

Jelkonvenciók megismerése és használata

Egyszerű mozgássor képi ábrázolásainak olvasása, és elkészítése

A képi jelek, jelrendszerek

A műalkotás mint üzenethordozó/-közvetítő

3. Tárgy és környezetkultúra:

A szín, a környezet kapcsolat- és hatásrendszere

Környezetesztétikai tevékenység (az öltözködés jelentése a személyiség és a környezet összefüggéseiben)

4. Művészettörténet:

Művészeti ágak, műfajok, a műelemzés lehetőségei

Az őskor művészete

A honfoglaláskori magyar művészet.

Követelményrendszer 5. évfolyam (11 éves kor)

1. Vizuális nyelv, kifejezés, képzőművészet:

– a tanuló megfigyeléseit, emlékképeit élményszerűen képekben tudja megjeleníteni

– ismerje és szándékainak megfelelően használja a vizuális nyelv alapelemeit, jeleit (pont, vonal, folt, tömeg stb)

– ismerje a tónusok és a szín kapcsolatát, az alapszíneket, a tört és a derített színeket (színkeveréssel), a hideg-meleg színkontrasztot

– tapasztalati úton ismerkedjen a felület, a ritmus és a képalakítás elemeivel, lehetőségeivel, ismerje ezek esztétikai konzekvenciáit

- ugyanígy ismerkedjen a valóságos tér tagolásával: kombinatív képességek fejlesztése: az elemek ritmikus elrendezésével; kompozíciós igénnyel
- ismerje fel ábrázolás és kifejezés összefüggését
- az eddig megismert képi kifejezőeszközök alkalmazásával legyen képes – törekedjen – az egyszerű téri viszonyok ábrázolására
- tudjon különbséget tenni a két és a három dimenziós alkotások között (különböző korból választott vizuális művészeti alkotásokon is!)
- ismerje a vizuális művészetek főbb ágait, műfajait

2. Vizuális kommunikáció:

- vizuális közléseiben használja a képi nyelv jeleleit (egyszerű eszközökkel, konstrukciós anyagokkal)
- ismerje a színeknek a vizuális kommunikációban betöltött sajátos szerepét
- ismerje meg és legyen képes a számára elérhető eszközökkel a vizuális kommunikációban meghatározó sokszorosító eljárásokat alkalmazni (a nyomtatás jelentősége!)
- legyen képes egyszerű térformát különböző nézetekben ábrázolni, nézetekből „olvasni” (elemi szintű látvány és ábraolvasási képesség fejlesztése)
- az információs jelek értelmezésének, egyszerű ábrák olvasási képességeinek fejlesztése; jelkonvenciók megismerése és használata
- ismerje a vizuális kultúra „gyűjtőhelyeit”, és a modern médiumokat mint a vizuális kultúra közvetítőit

3. Tárgy és környezetkultúra:

- mindennapi összefüggéseiben ismerje az ember a szín és a környezet kapcsolatrendszerét
- szerezzen jártasságot az egyszerű anyagok alakításában (papír, textil, agyag stb)
- legyen képes kreatív téralakító, környezetformáló munkára
- tudja használni az anyag-forma-funkció összefüggéseiről nyert tapasztalatait
- ismerje a lakás, az iskola funkcióit, legyen képes egyszerű alaprajzi olvasásra
- ismerje fel az ember környezetformáló, környezetalakító munkájának fontosságát – ezeknek esztétikai mozzanatait
- ismerje a népi kézművesség egyszerű technikáit, tevékenységében, a tárgyformálásban használja ezeket
- ismerjenek meg helyi népi építészeti emlékeket.

4. Művészettörténet:

Ismerje a művészetek kezdetének jellemző alkotásait, és a honfoglaláskori magyarság jellemző alkotásait!

A 10-14 éves korosztály már az elmélyült alkotómunkára is képes, a követelményrendszer és a tantervek ennek ismeretében készülhetnek.

A tanulók kreativitása intenzív. Az esztétikai alapfogalmakat is képes megismerni és alkalmazni, így új elemmel bővíthető a vizuális nevelés. Ezzel párhuzamosan felelősödik az önkritika is, ezt már az értékelésbe is beépíthetjük.

A tanulók összehasonlítanak, mérlegelnek, önállóan választják meg a kifejezőeszközöket, technikákat.

Tanterv 6. évfolyam (12 éves kor), heti óraszám : 1 éves óraszám :37.

1. Vizuális nyelv, kifejezés, képzőművészet:

A fény-árnyék, a plasztikai megjelenítés összefüggései: egyszerű tagolatlan és különböző karakterű formák: megjelenítés – síkban – és térben

A tömeg: a plasztikában és az építészetben (a rész és az egész viszonya)

A kompozíció: – síkban – és térben

A fény-árnyék-szín. A szíkontrasztok (hideg-meleg; világos-sötét stb)

A szobrászművészet (vizuális művészeti alkotások egyéni értelmezése):

Művészettörténeti és műfaji ismeretek gyarapítása

2. Vizuális kommunikáció:

Összetett mozgássor képi-plasztikai ábrázolásának olvasása, elkészítése

Az emberi kommunikáció formái: a verbális, a nonverbális, (mimika-mozgás)

Jel és jelentés: a maszk

Az alkalmazott grafika: a reklám szerepe; a betű (papírnyomat, linómetszet, montázs)

A szín és jelentés

A képi jelek, jelrendszerek: olvasás és tervezés

A vizuális művészeti alkotás, mint jelhordozó kommunikációs lehetőség, a tárgykultúra „üzenetei”

3. Tárgy és környezetkultúra:

Az ember és az épített tér viszonya:

a család szűkebb környezete: az otthon, a lakás (ház, kert)

A tárgyi világ: természetes, könnyen alakítható anyagokból egyszerű kézműves eljárásokkal tárgykészítés (személyes használati tárgyak, ajándéktárgyak stb)

A szín és a környezet, a szín és a lakás, a szín és az öltözködés, – tradíciók –, tervezés

4. Művészettörténet:

Az ókeresztény művészet

A középkor művészete

A 14-16 éves korosztályra már a fogalmi megközelítés a jellemző. A tér, a szín, a forma már mint absztrakciók jelentkeznek a tanulók látás- és gondolkodásmódjában. (Jellemzőek az „önmegvalósító” szuverén alkotói megnyilvánulások, divergens gondolkodás.)

A korai szabadabb, játékosabb periódusban még mindig a kreativitás a tanítás alapja. A periódus vége felé a látásnevelésben a vizuális nyelv „szókészletének”, „nyelvtanának” a megismerése válik fontossá. Az iskolához kötődő vizuális nevelés utolsó szakaszában a kreativitás, és a jellemző jelhasználati képességek párhuzamos művelése a fontos pedagógiai feladat. (Ezt szemléltettük a vizuális nyelv és kifejezés fejezet illusztrációival.) Ezt szervesen egészíti ki a tárgy- és a környezetformálás (tér), valamint a műszaki jellegű rajzi tevékenység is. A hagyományos technikák mellett itt ismertethetjük meg tanulóinkat a modern media nyelvezetével is.

A vizuális művészeti alkotások megismerésekor már a történetiség szempontjait is érvényesítjük. (Kapcsolódhatunk a történelem, irodalom, zenetörténet, vagy a tudománytörténet tanításához is.)

A vizsgázó fiatalnak ismernie kell a vizuális művészetek sajátosságait, a vizuális kultúra összetevőit. Szemléletében nyitottnak kell lennie a különböző korok és helyek jellemző vizuális kultúrájára, ennek megismerésére, a hagyományok ismeretére. Képesnek kell lennie az alkotómunka folyamatának tervszerű (projekt jellegű) bemutatására.

Követelményrendszer 6. évfolyam (12 éves kor)

1. Vizuális nyelv, kifejezés, képzőművészet:

- a vizuális nyelv alapelemeinek, jeleinek használata mellett ismerje meg a faktúrákat és a textúrákat valamint ezek vizuális és haptikus felhasználhatóságát.
  - ismerje a fény-árnyék és a plasztikus megjelenítés összefüggésrendszerét
  - egyszerű, tagolatlan, különböző karakterű formákon tudja megjeleníteni ezen összefüggéseket: két és háromdimenzióban is
  - legyen képes belső képei megjelenítésére is, ezek átírására is (képzettársítás)
  - személyes jelleggel tudja használni a kifejezési eszközöket
  - ismerje a legfontosabb plasztikai kifejezőeszköz: a tömeg vizuális jelentését (rész és egész viszonyában)
  - ismerje a vizuális kultúra „gyűjtőhelyeit”, tudja, hogy a múzeumok feladata a vizuális kultúra legértékesebb tárgyainak/alkotásainak gyűjtése, feldolgozása, bemutatása
  - ismerje a vizuális művészetek kialakulásának körülményeit
- a) az ókori tradicionális társadalmakban
b) az európai – folytonosan változó – ókori kultúrában

2. Vizuális kommunikáció:

- legyen képes különböző látványokból, látványelemekből egyszerű képi absztrakcióra és szelekcióra
- feladataiban legyen képes alapvető színtani ismereteit (a színharmóniákat, és a színellentéteket) felhasználni
- legyen képes jelalkotásra, a jelek értelmezésére, a vizuális információk megértésére és rögzítésére a kifejezés eszközeivel (pl: a színekkel) – tervezés redukált formákkal
- legyen képes egyszerű képjelek tervezésére önállóan választott technikával
- ismerje és alkalmazza a térgeometriai és síkjellegű formaredukciókat: vetületeket, metszeteket
- ismerje a sokszorosított információ: a betű, a tipográfia alkalmazásának lehetőségeit
- ismerje a forma jelentéshordozó funkcióit különböző tárgyokban is

3. Tárgy és környezetkultúra:

- ismerje a népi építészet anyagait, egyszerű technikáit, az életmód és a közösség formálódás összefüggéseit
- ismerje az ősi kézműves technikákat: mindezekkel legyen képes tárgyalkotó munkára
- ismerje a tárgy- és a környezetformálás általánosan használt anyagainak tulajdonságait: a formázás, a díszítés elemi művességeit, tudjon bánni a szükséges eszközökkel
- tudjon az anyag-forma-funkció összefüggésekről nyert tapasztalatok felhasználásával – alkotó képzeletével – önálló tárgyat tervezni, létrehozni
- ismerje a téralakításnak, a téralakításnak az emberi társadalom kezdeteitől jelenlévő és vizsgálható elveit: a tér egyszerű eszközökkel történő lehatárolását, tagolását, alakítását, kreatív téralakító munkájában tudja használni mindezeket
- ismerje az emberi környezet különböző léptékű meghatározó helyszíneit: a lakás, az utca, a városkép, a táj, az épített és a természetes környezet kapcsolatrendszerét

4. Művészettörténet:

Ismerje a korai középkor legjellemzőbb művészeti alkotásait

Ismerje a román kor és a gótika legjellemzőbb alkotásait

7-8. évfolyam

Vizuális alkotóképesség: a vizuális nyelv, a kifejezés kreatív lehetőségei, a modern média nyelvének ismerete, használata: ábrázoló geometria, mint szemléletformáló alapvetés.

Vizuális befogadóképesség: művészettörténeti alapismeretek, korok világképe a vizuális kultúrában; a művészet értelme, a művészek, a befogadók, a művészi viták; a különböző művészeti ágak és műfajok rendszere; elitkultúra, tömegkultúra, giccs; a modern tárgy- és környezetkultúra kérdései; áttekintő mozi- és filmtörténet, a film és a video esztétikai lehetőségei; kirándulások alkalmával további országos jelentőségű múzeumok és műemlékek meglátogatása, az élmények utólagos feldolgozása, a személyesség, az önálló befogadói magatartás kialakítása. Az alkotó képzelet erősödése, a felnőttkori alkotótehetség kibontakozása (a művészetekben és a tudományokban is) is ezeknek az elveknek a sajátossága.

Tanterv 7. évfolyam (13 éves kor), heti óraszám: 1, éves óraszám 37.

1. Vizuális nyelv, kifejezés, képzőművészet:

A vizuális nyelv használata: a jelkészlet és a megjelenítés, értelmezés, kifejezés összefüggései.

(Egyszerű, majd tagoltabb tér és forgásformák:

– a természetalkotta és az

– emberalkotta formák vizsgálata: összehasonlítás, formaértelmezés, tervezés stb).

A szín és a képi-plasztikai kifejezés – a szíkontrasztok szerepe –, a szín és a térbeliség összefüggései.

A sík és a térábrázolás tudatos összekapcsolása, az alkalmazás képessége, a személyes kifejezés lehetőségei.

Sík- és térábrázolás a középkori művészetekben.

A vizuális művészeti alkotások ikonográfiai elemzéseinek lehetőségei.

A művészeti stílusok (az irodalommal, a zenével párhuzamosan).

2. Vizuális kommunikáció:

A képjel – a piktogramm. A betű. Az olvasás, a képi megvalósítás: tervezés (a betű, a tipográfia – történetiség).

Az ábrázolási konvenciók ismerete: az alkalmazás képessége

– axonometrikus és

– távlati jellegű rajzi és téri rekonstrukciók.

Összetett mozgássor – képi és – plasztikai ábrázolásának olvasása, és elkészítése: az emberi alak. A metakommunikáció.

3. Tárgy és környezetkultúra:

A forma jelentést hordozó funkciójának változatai (a tárgykultúrában, és az épített környezetben is):

– különböző tárgyak elemzése (technika, technológia korfüggés)

– különböző tárgyak készítése (kisebbségi használati tárgyak: tervezés, majd kivitelezés célszerűen választott anyagokkal, technikával)

Anyagismeret – az anyagok minősége, tulajdonságai:

– a forma és a funkció meghatározó jelentősége, összefüggései.
A harmonikus szép tárgyak, és a környezet: értelmezés, elemzés, tervezés, kivitelezés.

4. Művészettörténet:

A reneszánsz kor művészete

Követelményrendszer 7. évfolyam (13 éves kor)

1. Vizuális nyelv, kifejezés, képzőművészet:

- a lépték, a térbeli helyzet, a forma értelmezése
- a fény, a tónus, a színfokozatok, a színek térhatása: az önálló értelmezés, kifejezés lehetőségeinek tükrében
- legyen képes a mozgás megjelenítésére, kifejezésére látványhoz kötötten, és absztrakt módon

2. Vizuális kommunikáció:

- legyen képes a nézőpont megváltoztatásával, a valóságos téri viszonyok megfigyelésével térillúziót keltő ábrázolásra
- legyen képes az ábrázolási feladat különböző megoldásaiban érzékeltetni személyes viszonyát is
- ismerje a szöveg és a kép kommunikációs lehetőségeit a modern médiumokban is
- legyen képes a tárgykultúra üzeneteinek a dekódolására

3. Tárgy és környezetkultúra:

- legyen jártas a térrendezés, a környezetformálás,- alakítás egyszerű módjaiban
- értse a tárgyi- és a környezeti kultúra közvetlen jelentéseit
- ismerje és értse elmúlt korok tárgyainak, tárgyegyütteseinek rendeltetését, legyen képes dekódolásukra

4. Művészettörténet:

Ismerje a reneszánsz sajátosságait, ezeket legyen képes a művészeti alkotásokon keresztül felismerni

Tanterv 8. évfolyam (14 éves kor) , heti óraszám:1 éves óraszám 37.

1. Vizuális nyelv, kifejezés, képzőművészet:

A pont, a vonal, a folt, a szín mint képzőalkotó struktúra, mint a kompozíció elemei:
(az önkifejezés lehetőségeinek vizsgálata) felülettanulmányok, kompozíciós gyakorlatok.

A színek felosztása, rendszerezése.

A színek térhatása (a térkifejezés lehetőségei: a tónusok és a szín-tér kapcsolatrendszer).

A szubjektív színhasználat.

Térábrázolás és térkifejezés: a reneszánsz perspektíva. Az egyéni térkifejezés (pl. Rembrandt, vagy a liberális művészeti mozgalmak eredményeinek vizsgálata)

A stílus: a vizuális művészetek korhoz kötött jellemzői (az elemzések tapasztalatai alapján).

2. Vizuális kommunikáció:

Az ábrázolási konvenciók:

- a Monge-ábrázolás
- az axonometria
- a perspektíva.

Az ábrázolási konvenciók összefüggései:

- axonometrikus és távlati jellegű ábrázolás adott vetületekből
- térbeli formák nézeteinek vetületi ábrázolása (egyszerű, majd tagolt, összetett formákon).

3. Tárgy és környezetkultúra:

Tárgykészítés, a környezetalakítás, a környezetformálás összefüggésrendszere:

- egyéni és csoportos tárgykészítés

A személyes tér, a kollektív terek arculatának tervezése, kivitelezése – a lakás, mint a személyes élettér – , az iskola mint a kollektív élettér alakításának lehetőségei.

4. Művészettörténet:

A barokk kor művészete. Az építészet funkciói

Követelményrendszer 8. évfolyam (14 éves kor)

1. Vizuális nyelv, kifejezés, képzőművészet:

- a vizuális nyelv alapelemeinek, jeleinek, mindezek árnyalt használatának képessége: a pont, a vonal, a tónusok, a szín, a faktúra, a textúra mint az önálló képi kifejezést segítő eszközök. Mindezek vizsgálata a tér és a forma összefüggésrendszerében (felülettanulmányok, önálló képalkotás-kifejezés)
- ismerje a vizuális művészetek történetének nagy korszakait, e korszakok jellemző alkotásait, alkotóit
- legyen tájékozott a művészettörténeti ismeretek, az irodalomtörténet és a zenetörténet, valamint a történelem alapvető összefüggéseiben

2. Vizuális kommunikáció:

- ismerje a legfontosabb térábrázolási konvenciókat
- legyen képes a nézőpont megváltoztatásával, a valóságos téri viszonyok megfigyelésével térillúziót keltő ábrázolásra
- ismerje és alkalmazza az axonometrikus és távlati ábrázolási törvényszerűségeket
- legyen képes az ábrázolási feladat különböző megoldásaiban érzékeltetni személyes viszonyát is

3. Tárgy és környezetkultúra:

- ismerje a forma és a funkció összefüggéseit az építészeti téralakító munkában
- legyen jártas a térrendezés, a környezetformálás, -alakítás egyszerű módjaiban
- ismerje a tárgyformálás és díszítés összefüggéseit, legyen jártas a megfelelően kiválasztott technikák alkalmazásában

4. Művészettörténet:

Ismerje a barokk kori művészet legjellemzőbb alkotásait, legyen képes összehasonlító elemzésre (reneszánsz és barokk)

Tanterv 9. évfolyam (15 éves kor), heti óraszám :1, éves óraszám 37.

1. Vizuális nyelv, kifejezés, képzőművészet:

A fotó, a film, a videó mint a képi kifejezés új lehetőségei: összehasonlítás a képi nyelv hagyományos elemeivel, lehetőségeivel: azonosságok és különbözőségek

A fotó képi nyelve:

- a fény, a megvilágítás szerepe
- képkivágás, kompozíció
- a szín szerepe a képi nyelvben.

A színház – a tánc stb (a látvány) mint komplex esztétikai élmények vizuális sajátosságai

A vizuális művészetek és az új média viszonya (a jelhasználat különbözőségei: egymásrahatások), a stílussteremtés lehetőségei

2. Vizuális kommunikáció:

A színház – a tánc – bábszínház – pantomim stb kommunikációban betöltött szerepe: esztétikai konzekvenciói.

Az ábrázolási konvenciók: a perspektíva – a tapasztalati távlatban:

- a nézőpont szerepe
- a vonal, a levegő, a szintárvonal
- összehasonlítás a már megismert rendszerekkel

Nagyobb téri viszonyok (a környezet összetevői) külső és belső terek (természetes és emberalkotta környezet)

A hagyományos ábrázolás és kifejezés összehasonlítása a képi kifejezés modern lehetőségeivel. A fogalmi viszonyrendszerek, struktúrákat megjelenítő diagramok, ábrák értelmezése. A szövegszerkesztés.

3. Tárgy és környezetkultúra:

A külső és a belső terek mint a környezet elemei/összetevői, ezek összefüggésrendszere: a tárgyak szerepe, jelentősége, a tér tagolása stb. A diszharmonikus tárgyak, és a diszharmonikus környezet, a változás, a változtatás lehetőségeinek elemzése.

A giccs:

- mint társadalmi jelenség
- mint tárgy
- mint tárgyak és a környezet együttese

Az öltözködéskultúra: a divat, az egyéni stílus összefüggései.

4. Művészettörténet:

A klasszicizmus és a romantika korának művészete, jellemző alkotásai

(A részletes érettségi vizsgakövetelmény műlistája az irányadó a műtípusok, művek, alkotók szemléltetésére.)

Követelményrendszer 9. évfolyam (15 éves kor)

1. Vizuális nyelv, kifejezés, képzőművészet:

– az életkornak megfelelő nyelvhasználati képességek: a kompozíció (statikus vagy időbeli) hangsúlyozása: a vizuális nyelv használata

Kombinatív képességek: az elemek (szimmetria-aszimmetria, statika-dinamika stb) rendszerezések

– legyen nyitott szemléletű a különböző stílusok és különböző technikákkal létrehozott vizuális művészeti alkotások befogadására

– legyen képes szemléletileg is elsajátítani a vizuális kultúra megjelenésének esztétikai jelentéseit

2. Vizuális kommunikáció:

- legyen képes összetett ismereteket tartalmazó képi közlések, jelrendszerek értelmezésére
- legyen képes pontos ábrázolásra:
- ismerje és alkalmazza az ábrázolás szándéka szerint a megismert konvenciókat (Monge-ábrázolás, axonometria, perspektíva)
- vizuális ismeretei segítségével, adott célnak megfelelően
- legyen tisztában a tömegkommunikáció szerepével, a vizualitásra gyakorolt hatásával

3. Tárgy és környezetkultúra:

- ismerje az építészet anyagait az őskortól a modern technika adta lehetőségekig
- legyenek képességei esztétikai értékekkel is rendelkező tárgyak megformálására (anyag- és eszközhasználati képességek)
- önmegvalósítási lehetőségein túl is legyenek kreatív elképzelései, ezekről is tudjon számot adni
- legyen képes a különböző kultúrák tárgyainak összehasonlító elemzésére
- legyen képes különböző stílusú művészeti alkotások összehasonlító elemzésére

4. Művészettörténet:

Ismerje a klasszicizmus és a romantika legjellemzőbb alkotásait

(A részletes érettségi vizsgakövetelmény műlistája az irányadó a műtípusok, művek, alkotók szemléltetésére.)

Tanterv 10. évfolyam (16 éves kor), heti óraszám 1 , éves óraszám 37

1. Vizuális nyelv, kifejezés, képzőművészet:

A kompozíció:

- a kétdimenziós
- a háromdimenziós és az
- időbeli művészetekben

(Tapasztalatok összegzése)

A térbeli viszonyok esztétikai felfogása, ennek képi kifejezése: szabadon választott kifejezőeszközökkel.

A multimédia képnyelvi sajátosságai: az egzaktitás, az absztrakció, a dinamizmus kérdései.

A modern vizuális művészetek: a modern és posztmodern viszonya, a műfaji határok összemosódása

2. Vizuális kommunikáció:

Összetett ismereteket tartalmazó jelek és jelrendszerek. A tömegkommunikációs eszközök, az újság, folyóirat, a reklám, a mozi, a televízió, ezek hatása.

Képolvasás – a térbeli viszonyokról szóló információk olvasása – , különböző ábrázolásmódok egymásmellettsége.

A térábrázolási konvenciók – a Monge-rendszer, – az axonometria , a perspektíva.

Az emberi alak: ábrázolás (kép, plasztika) és kommunikáció.

A vizuális művészet mint képek segítségével megvalósuló kommunikáció.

3. Tárgy és környezetkultúra:

A térbeli viszonyokban is kifejeződő természeti és emberalkotta környezet:

a magatartásban és a cselekvésben megnyilvánuló értékszemplélet (a természetes és az emberalkotta környezet összehasonlítása).

A formatervezés, és a környezetalakítás kérdései: praktikum és esztétikum összefüggései:

- különböző kultúrák tárgyainak, tárgyegyütteseinek felismerése, összehasonlító elemzése
- viselet- és öltözködéskultúra: a divat mint társadalmi jelenség, és mint a személyiség sajátos „megnyilvánulási formája”

4. Művészettörténet:

A liberális művészeti mozgalmak:

19. sz.: impresszionizmus, posztimpresszionizmus; 20. sz.: avantgarde

(A részletes érettségi vizsgakövetelmény műlistája az irányadó a műtípusok, művek, alkotók szemléltetésére.)

Követelményrendszer 10. évfolyam (16 éves kor)

1. Vizuális nyelv, kifejezés, képzőművészet:

Kombinatív képességek: az elemek (szimmetria-aszimmetria, statika-dinamika stb) rendszerezések

- ismerje a színek rendszerét, a rendszerezés elemeit
- élményszerűen tudjon azonosulni látásmódját formáló alkotásokkal (legyenek „kedvenc” alkotásai)
- ismerje a liberális művészeti mozgalmak eredményeit: a modern és a posztmodern vizuális művészeteket

2. Vizuális kommunikáció:

- legyen képes vizualizálni nem vizuális összefüggéseket
- legyen képes pontos ábrázolásra:
  - valóságos térben a plasztika lehetőségeivel
  - síkban térillúziót keltve
  - síkban nézetekkel (ismerje a műszaki rajz alapjait)
- ismerje és tudja alkalmazni az ábrázolási és a jelkonvenciókat olyan szinten, amelyre összetett vizuális közlések építhetők (valóságos és virtuális térben)
- legyen képes modellhasználat nélkül önálló képi információ létrehozására (vizuális közlését tudja időben is megkomponálni)
- ismerje a tömegkommunikációs hálózat világméretűvé válásának okait, és ennek hatását

3. Tárgy és környezetkultúra:

- ismerje a reprezentatív építészeti tereket, ezek funkcióit (tengelyes, centrális, aszimmetrikus)
- ismerje az anyag-forma-funkció-design-ökodesign összefüggéseit, ezek hatásrendszerét
- ismerje környezetében a jó és a rossz ízlés határait, a giccs jelenségét
- ismerje a viselet- és öltözködéskultúra történetének jellemző mozzanatait

4. Művészettörténet:

Ismerje a liberális művészeti mozgalmak eredményeit, legjellemzőbb stílusirányzatait; legyen képes az összehasonlító műalkotáselemzésre

(A részletes érettségi vizsgakövetelmény műlistája az irányadó a műtípusok, művek, alkotók szemléltetésére.)